

KWP
Rotterdams Talent

Waarderingsonderzoek Beter Presteren

Onderzoek naar meningen binnen het Rotterdamse onderwijs over de beweging die Beter Presteren in 2011 heeft ingezet.

Kenniswerkplaats - CED-Groep
Rotterdam 2013

Auteurs: dr. L. van den Bulk, drs. P. Wolfgram, drs. K. van der Veer, E. van den Berg (CED-Groep)
drs. T. Tudjman (Risbo)

In opdracht van Programmabureau Beter Presteren, Rotterdam

Inhoud

1	Inleiding.....	5
2	Rapportage op hoofdlijnen	7
2.1	De mening van ouders, leerkrachten/docenten en leerlingen over de doelstellingen van Beter Presteren.....	8
2.2	De mening van de leerlingen.....	10
2.3	De mening van leerkrachten en docenten.....	13
3	Conclusies en discussiepunten	17
4	Gedetailleerde rapportage.....	23
4.1	Ouders	23
4.1.1	Vrije tijd.....	24
4.1.2	Voorschool als middel tegen taalachterstand	25
4.1.3	Inhoud van extra activiteiten.....	25
4.1.4	Ouderbetrokkenheid	25
4.2	Leerkrachten en docenten	27
4.2.1	Aandacht voor brede ontwikkeling.....	29
4.2.2	Afrekenen op eindresultaat.....	30
4.2.3	Toetsresultaten als basis voor nieuwe doelen	30
4.2.4	Prestatienorm	30
4.2.5	Meer met minder.....	31
4.2.6	Kwantiteit van de lestijd is geen voorspeller van de kwaliteit van de lestijd	31
4.2.7	Vrije tijd	32
4.2.8	Voorschool als middel tegen achterstand	32
4.3	Leerlingen.....	34
4.3.1	Verwachting van de leerkracht.....	35
4.3.2	Begeleiding van de leerkracht	35
4.3.3	Feedback van de leerkracht.....	36
4.3.4	Beter worden op school door meer lestijd	36
4.3.5	Goed onderwijs is belangrijk.....	37
4.3.6	Inhoud van de extra activiteiten.....	38
4.3.7	Ouderbetrokkenheid	39
4.3.8	Praten over school	39
4.4	Samenvatting.....	39
4.4.1	Professionele school	39
4.4.2	Ouderbetrokkenheid	40
4.4.3	Overeenkomst meningen tussen ouders, leerkrachten/docenten en leerlingen.....	40
Bijlage 1	Beschrijving enquête en interviews	41
Bijlage 2		45
Bijlage 3		47

1 Inleiding

Beter Presteren is een gezamenlijk programma van gemeente en schoolbesturen van basisonderwijs, voortgezet onderwijs, middelbaar beroepsonderwijs, hoger beroepsonderwijs en Erasmus Universiteit. De nadruk ligt echter op de samenwerking tussen de gemeente en de schoolbesturen voor primair en voortgezet onderwijs. Zij vormen gezamenlijk het Rotterdams Onderwijs Forum (ROF), dat onder leiding staat van de wethouder Onderwijs. De vertegenwoordiging van de schoolbesturen voor primair en voortgezet onderwijs wordt door Federatie Onderwijs Koepels en Openbaar Onderwijs Rotterdam (FOKOR) bepaald. Vertegenwoordigers van MBO, HBO en Universiteit sluiten aan wanneer dat voor hen relevant is.

Met het gezamenlijke programma Beter Presteren is gekozen voor een robuust programma met drie pijlers gericht op het verhogen van de onderwijsresultaten; ouderbetrokkenheid, professionalisering en meer lestijd. Het programma beoogt een beweging tot stand te brengen in het Rotterdamse onderwijs en in die zin is het programma meer dan de som der delen.

Om de effecten en de resultaten van het programma Beter Presteren te onderzoeken werden drie verschillende onderzoeken uitgezet. De drie onderzoeken hebben elk een eigen invalshoek, maar hebben gemeen dat ze gaan over de meer integrale effecten van het programma Beter Presteren.

- Een onderzoek op basis van toetsgegevens en examenresultaten waarbij de vraag centraal staat:

In hoeverre hebben de onderwijsresultaten binnen het Rotterdamse onderwijsveld zich in de periode 2011-2014 anders ontwikkeld dan bij vergelijkbare leerlingpopulaties elders in Nederland?

- Een casestudie op 16 scholen waarbij de onderzoeksvraag is:

Welke interventies en ontwikkelingen op Rotterdamse scholen hebben de afgelopen jaren een positief effect gehad op de onderwijsresultaten?

- Een waarderingsonderzoek dat een impressie geeft van de meningen van de verschillende doelgroepen over onderwerpen en ontwikkelingen die door Beter Presteren in de schijnwerpers zijn gezet. De vraagstelling voor het waarderingsonderzoek is:

Hoe waarden Rotterdamse ouders, leerlingen, leerkrachten en docenten de ontwikkelingen in het Rotterdamse onderwijs?

In de voorliggende tekst zijn de resultaten weergegeven van het waarderingsonderzoek, de uitkomsten worden meegenomen in de casestudies.

In het waarderingsonderzoek wordt geïventariseerd hoe ouders, docenten en leerlingen tegen de ontwikkelingen in het Rotterdamse onderwijs aankijken. Het gaat daarbij zowel

om de insteek van het gezamenlijk beleid door de gemeente en schoolbesturen als om de uitwerking hiervan op de scholen.

Het waarderingsonderzoek werd uitgevoerd door middel van een enquête en diepte-interviews. Daarbij werd gevraagd naar de waardering van leerlingen, ouders en leraren over kenmerken van het programma Beter Presteren. Door het gebruik van gecombineerde onderzoeksmethoden krijgen we enerzijds kwantitatief inzicht in de mening van ouders en docenten over de onderwerpen die centraal staan bij Beter Presteren en anderzijds geeft het een meer gedetailleerd inzicht in de meningen van leerlingen, ouders en leerkrachten over de kwaliteit van de school en het streven van de gemeente Rotterdam en de Rotterdamse schoolbesturen om de leerprestaties te verbeteren.

Het onderzoeksverslag begint met een rapportage op hoofdlijnen waarin de uitkomsten van de interviews en enquête worden besproken, onderverdeeld naar de verschillende doelgroepen; leerlingen, ouders en leerkrachten/docenten. Tenslotte worden de belangrijkste conclusies er uitgelicht en worden enkele vragen opgeworpen ter discussie. In hoofdstuk 4 worden de onderzoeksresultaten uitgebreider besproken, eveneens onderverdeeld naar de bevraagde doelgroepen.

Tenslotte volgt in diverse bijlagen: een procesverslag van het onderzoek, een beknopte weergave van eerder onderzoek rond dezelfde thema's in Rotterdam en landelijk en de mbo-vragenlijst en uitkomsten.

2 Rapportage op hoofdlijnen

Het onderzoek is uitgevoerd in de periode mei – september 2013 door leden van de Kenniswerkplaats Rotterdams Talent (KWP) in opdracht van Programmabureau Beter Presteren. Het is een beschrijvend onderzoek, dat een impressie geeft van de mening over de doelstellingen binnen het Rotterdamse onderwijs die door Beter Presteren worden aangezet en waar mogelijk worden ondersteund. Het gaat om een brede beweging naar hogere onderwijsresultaten, waarbij de doelgroepen binnen het onderwijs: leerlingen, ouders en leerkrachten/docenten, maximaal worden aangesproken. Deze doelstelling wordt nagestreefd door o.a. in te zetten op: het vergroten van de ouderbetrokkenheid, het stimuleren van de professionaliteit op scholen en het uitbreiden van de lestijd. Deze actiepunten zijn in het onderzoek richtinggevend geweest.

Door middel van het waarderingsonderzoek zijn de doelgroepen bevraagd op onderdelen van het gezamenlijk beleid van schoolbesturen en gemeente en de interventies die in dat kader zijn uitgevoerd. Er is geen soortgelijk onderzoek uitgevoerd aan het begin van de periode waarin het programma 'Beter Presteren' is uitgevoerd, waardoor een directe vergelijking van meningen tussen toen en nu niet mogelijk is. Wel geeft het onderzoek een beeld van de meningen over het huidige onderwijs in Rotterdam. Waar dat mogelijk was is aan de respondenten gevraagd om zelf een vergelijking te maken met een paar jaar geleden.

Enkele opvallende bevindingen:

Alle betrokken respondenten zijn zich bewust van het belang van goed onderwijs en willen het best mogelijke resultaat behalen. Uit de interviews blijkt dat men de nadruk op taal en rekenen niet altijd terecht vindt en dat het vooral gaat om een brede ontwikkeling van kinderen, waarin ook creativiteit en sociale ontwikkeling van belang zijn.

De meeste leerlingen voelen zich gesteund en gestimuleerd door hun leerkracht of docent zo blijkt uit de enquête. De interviews bevestigen dit beeld. Rotterdamse leerlingen vinden het belangrijk om op school goed te presteren.

De oudergerichtheid van de scholen in het Rotterdamse onderwijsveld wordt door het merendeel van de ouders positief beoordeeld en iets meer dan de helft geeft aan dat dit de laatste 3 jaar is verbeterd. Van de leerlingen zegt 70% dat zij vaak met hun ouders over school praten, 40% geeft aan dat hun ouders wel eens helpen op school en, 70% zegt dat hun ouders meestal naar de ouderavonden gaan.

Het verbeteren van de onderwijsresultaten door middel van 'meer lestijd' wordt iets minder onderschreven als we het vergelijken met de onderwerpen 'professionele school' en 'vergroten van ouderbetrokkenheid'.

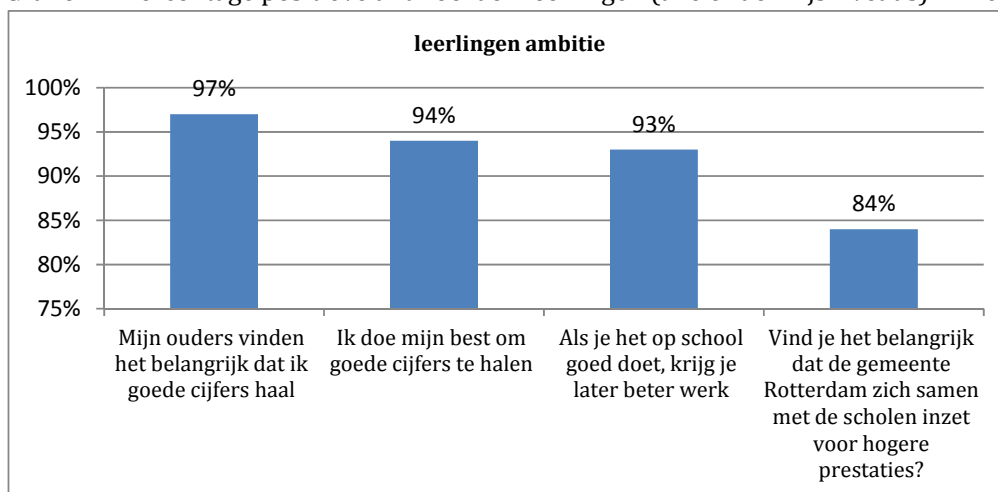
Kwaliteit van de lestijd gaat voor de kwantiteit en extra lestijd moet niet uitsluitend gericht zijn op taal en rekenen.

De informatie is verkregen door het houden van een enquête en interviews onder de verschillende doelgroepen. Er is een combinatie gemaakt van twee onderzoeksmethoden: een enquête met op de doelgroep aangepaste vragenlijsten en verdiepende interviews. Tijdens de interviews is naar de mening van de respondenten gevraagd en is dieper ingegaan op de achtergrond van de meningen. Uit het onderzoek blijkt dat er binnen het Rotterdamse onderwijs een breed draagvlak is voor de doelstellingen van Beter Presteren. Het overgrote deel van de leerlingen, ouders en leerkrachten/docenten onderschrijft de doelstellingen van harte en ziet op het gebied van ouderbetrokkenheid en resultaatgerichtheid van de scholen verbetering in de afgelopen 3 jaar.

2.1 De mening van ouders, leerkrachten/docenten en leerlingen over de doelstellingen van Beter Presteren

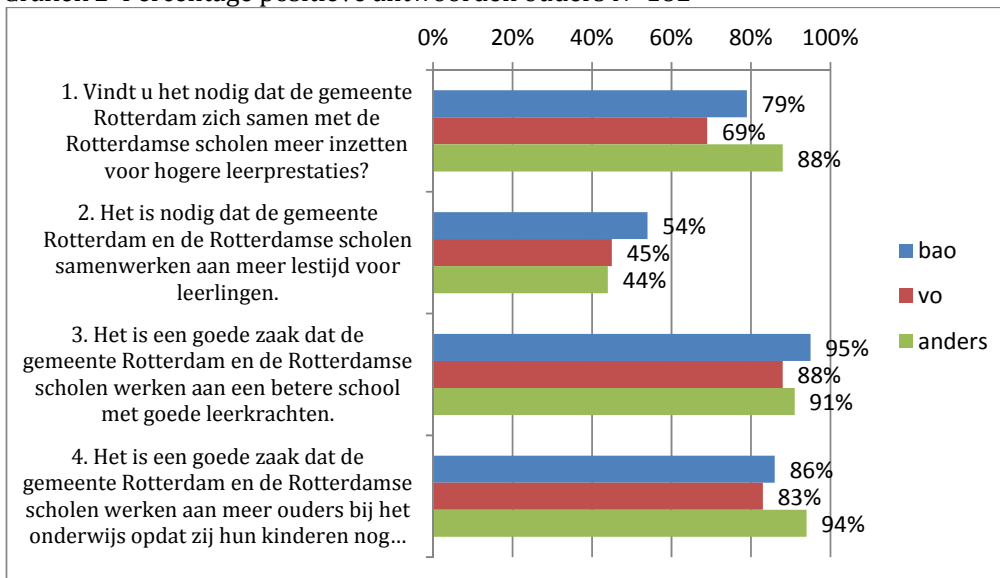
De stellingen die betrekking hebben op de doelstellingen van Beter Presteren worden voor het grootste deel door de leerlingen positief gewaardeerd. Tussen 84% en 90% van de leerlingen onderschrijft de stellingen die direct te maken hebben met het streven naar hogere prestaties (ambitie). Hieronder worden als voorbeeld een aantal stellingen weergegeven die aan de leerlingen zijn voorgelegd. Het percentage geeft de mate aan waarin ze het met de stelling eens zijn.

Grafiek 1 Percentage positieve antwoorden leerlingen (alle onderwijsniveaus) N=701

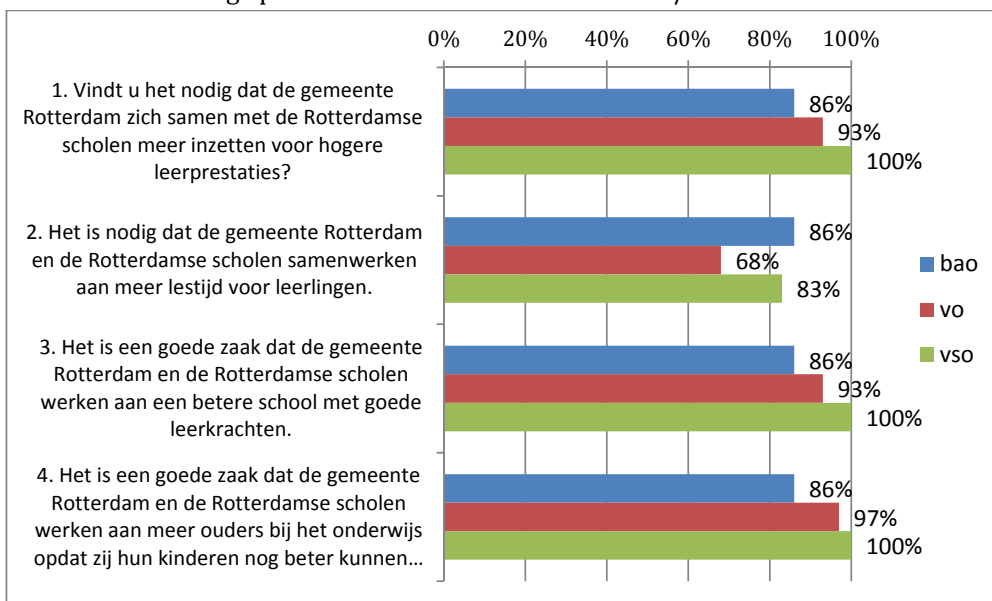
Als we kijken naar de resultaten van de ouders die hebben deelgenomen aan de enquête, dan staan bijna alle ouders in algemene zin positief tegenover de doelstellingen van Beter Presteren (zie grafiek 2).

Grafiek 2 Percentage positieve antwoorden ouders N=182

Ook bij de leerkrachten/docenten zien we een positieve waardering voor de ambitie van 'Beter Presteren'. Door het grote aantal vo-docenten (72) worden de resultaten vooral door hun mening bepaald. Meer inzet op hogere leerprestaties, werken aan de professionele school en meer betrokkenheid van ouders bij het onderwijs kan rekenen op een steun van meer dan 90% van de respondenten.

Grafiek 3 Percentage positieve antwoorden leerkrachten/docenten N=85

De respondenten staan voor het merendeel positief tegenover de ambitie van Beter Presteren, maar zo'n 40% van de respondenten twijfelt over de hoge ambities. Leerkrach-

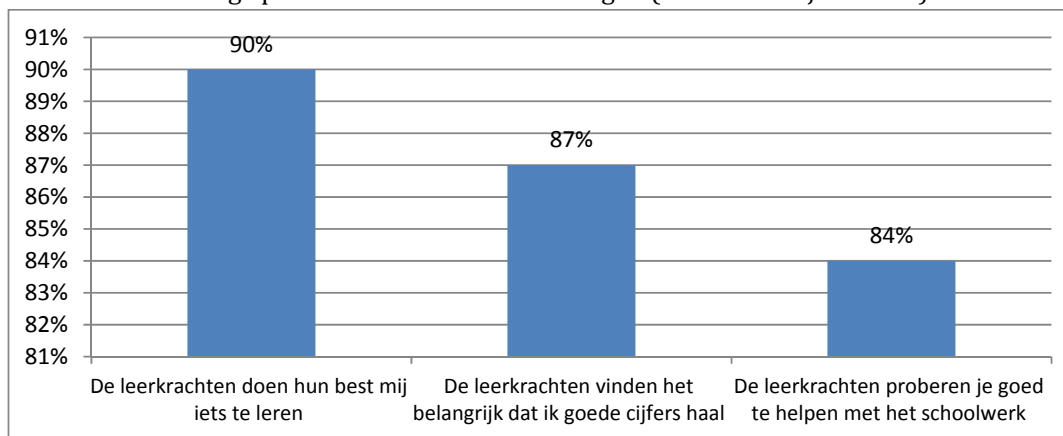
ten geven aan dat ze de doelen van Beter Presteren belangrijk vinden, maar maken daarbij wel enkele kanttekeningen die het belang van aandacht voor een brede ontwikkeling onderstrepen. Hierover meer in de volgende paragrafen waarin nader wordt ingegaan op de mening van leerlingen, ouders en docenten/leerkrachten.

2.2 De mening van de leerlingen

Goed onderwijs en goede leerkrachten voor de klas vinden alle respondenten vanzelfsprekend belangrijk. Er zijn in de enquête en interviews vragen gesteld over de beleving van de professionaliteit van leerkrachten en docenten. Vragen van soortgelijke strekking zijn ook gesteld aan 700 leerlingen. Leerlingen zijn de doelgroep waar uiteindelijk alles om draait, vandaar dat we beginnen met hun mening over de professionaliteit van hun leerkrachten, over de betrokkenheid van hun ouders en over meer lestijd.

Uit de enquête blijkt dat de meeste leerlingen zich gesteund en gestimuleerd voelen door hun leerkracht of docent. De interviews bevestigen dit beeld. Leerlingen vinden het belangrijk om op school goed te presteren. *“Onderwijs is heel belangrijk. Je wordt er slim van. Je moet slim zijn om later te kunnen werken. In sommige landen hebben ze geen onderwijs, en wij moeten blij zijn dat we het hebben”*, vertelt een leerling tijdens een interview. Leerlingen denken dat zij hun leerprestaties kunnen verbeteren door goed op te letten tijdens de les en door hun best te doen. Daarnaast vinden ze het belangrijk dat leerkrachten goed kunnen uitleggen en dat ze met goede methodes werken.

Grafiek 4 Percentage positieve antwoorden leerlingen (alle onderwijsniveaus) N=701

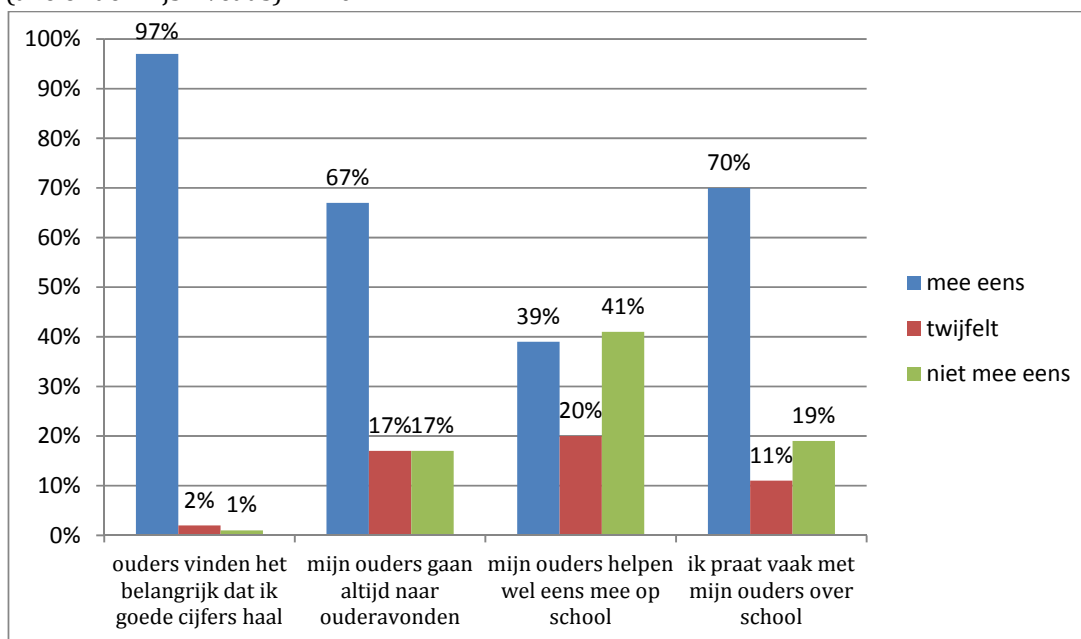

De leerlingen geven duidelijk aan dat zij het heel belangrijk vinden dat hun ouders betrokken zijn bij de school. Leerlingen vertellen dat hun ouders regelmatig op school komen, bijvoorbeeld tijdens ouderavonden of om een kijkje in de klas te nemen. Dit is met name het geval bij ouders van leerlingen op de basisschool; ouders van de leerlingen in het voortgezet onderwijs komen minder vaak op school, volgens de leerlingen. Ouders en leerkrachten benoemen het belang van ouderbetrokkenheid en zien het als een gedeelde verantwoordelijkheid; leerlingen weten dan dat zowel hun ouders als leerkrachten het belangrijk vinden dat zij op school goed presteren.

Het is opvallend dat 70% van de leerlingen antwoordt dat zij vaak praten met hun ouders over school, 19% van de leerlingen als antwoord geeft dat zij dat niet vaak doen, de overige

leerlingen twijfelen. Van de leerlingen die hebben meegedaan geeft bijna 40% aan dat hun ouders wel eens helpen op school, bijna eenzelfde percentage zegt dat hun ouders niet meehelpen en de overige leerlingen twijfelen daar over. Bijna 70% van de leerlingen geeft een positief antwoord op de stelling dat hun ouders meestal naar de ouderavonden gaan. Nemen we deze antwoorden in ogenschouw, dan kunnen we concluderen dat leerlingen de betrokkenheid van hun ouders ten opzichte van hun leerprestaties wel ervaren, maar dat dit voor wat betreft de betrokkenheid bij de school en het actief meewerken op school voor een behoorlijk aantal ouders nog wel kan verbeteren.

Grafiek 5 Percentage antwoorden leerlingen over ouderbetrokkenheid (alle onderwijsniveaus) N=701

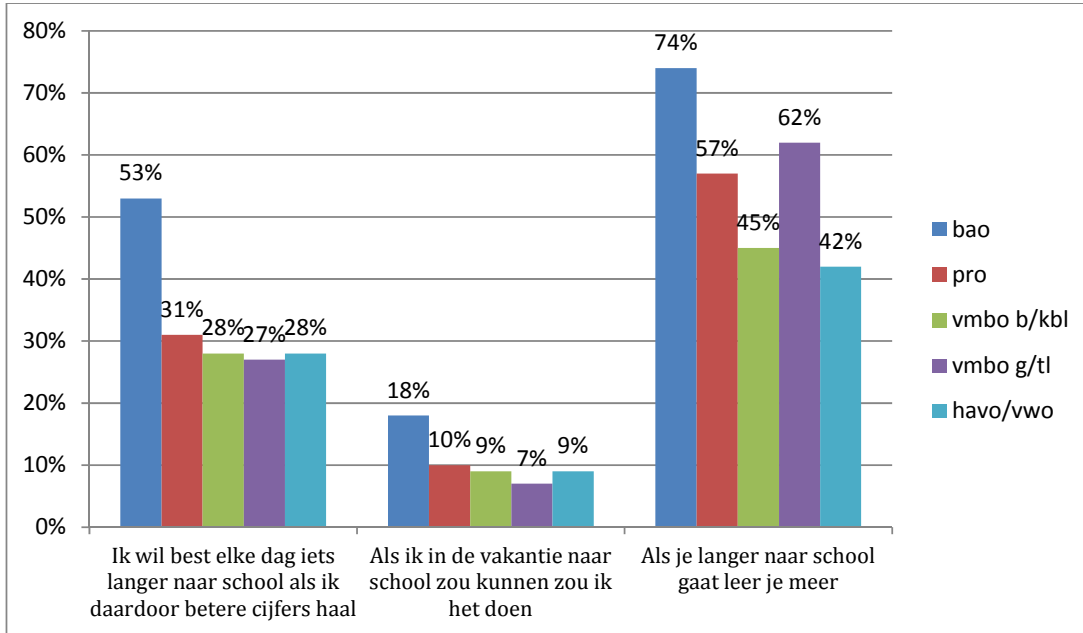

Meer lestijd tijdens schooldagen of in de vakantie is één van de interventies die scholen in kunnen zetten om betere opbrengsten op taal en rekenen te behalen. Dit kan worden gerealiseerd door meer lestijd gedurende de week, zoals een verlengde schooldag of door het organiseren van weekendscholen of vakantiescholen.

Hoe denken de leerlingen die betrokken zijn in het onderzoek over het effect van de uitbreiding van lestijd?

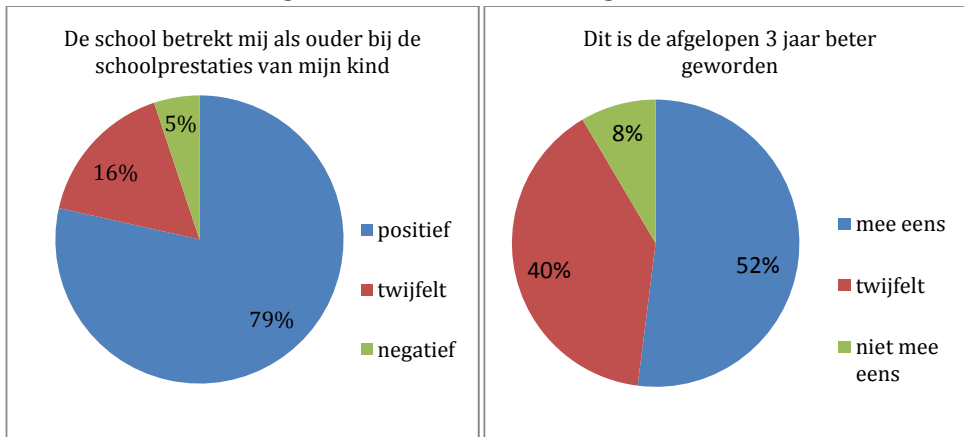
De meeste leerlingen zien het belang van meer lestijd om hun prestaties te verbeteren, maar zijn er minder voor om die tijd er ook echt aan te besteden. Als we naar de uitkomst van de leerlingenenquête kijken zien we dat ruim de helft van de basisschoolleerlingen er geen bezwaar tegen heeft om wat langer naar school te gaan en er ook duidelijk het nut van inziet. Bij de leerlingen uit het voortgezet onderwijs ligt dat aantal rond een kwart van de leerlingen. Het is frappant dat een aantal leerlingen (vooral vo-leerlingen) wel vindt dat hun resultaten omhoog gaan als ze meer tijd op school zouden leren, maar dat ze er toch niets voor voelen om meer lestijd te krijgen.

Grafiek 6 Percentage meningen van leerlingen over meer lestijd N= 701

De oudergerichtheid van de scholen in het Rotterdamse onderwijsveld wordt door het merendeel van de ouders positief beoordeeld en er wordt door iets meer dan de helft (52%) van de ouders aangegeven dat dit verbeterd is de laatste 3 jaar. Ook al lijkt de werkelijkheid soms anders, de intentie van de ouders en de scholen die uit de enquête en interviews naar voren komt is positief: ouders zijn zich bewust van de positieve invloed die zij kunnen hebben op de onderwijsprestaties van hun kinderen.

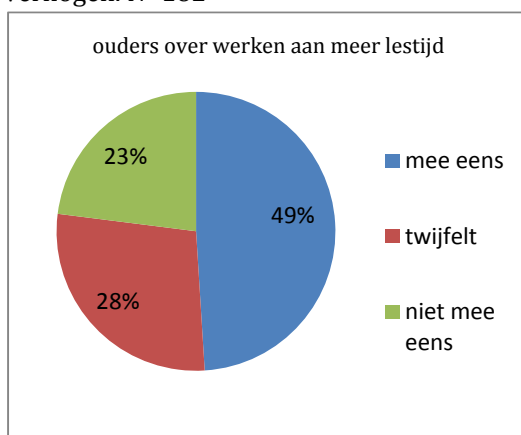
Grafieken 7 en 8 Mening van ouders over de oudergerichtheid van de school N=182

Aan de ouders is ook gevraagd hoe zij denken over extra lestijd als maatregel om de onderwijsresultaten te verhogen

Het verbeteren van de onderwijsresultaten door middel van 'meer lestijd' wordt iets minder onderschreven als we het vergelijken met 'professionele school' en 'vergroten van ouderbetrokkenheid'. De redenen die daarvoor genoemd worden zijn dat er, naar de mening van de minder enthousiaste respondenten, een te grote nadruk ligt op taal en rekenen, terwijl zij vinden dat er juist meer aandacht zou moeten zijn voor de ontwikkeling van creativiteit en sociale vaardigheden. Daarnaast wordt veelvuldig genoemd dat leerlingen ook vrije tijd en ontspanning nodig hebben. Opvallend is dat de verschillende doelgroepen in hun mening over meer lestijd overeenkomen. Uit de interviews blijkt dat bij alle doelgroepen de mening heerst dat *de inhoud en de kwaliteit van het onderwijs en de leerkrachten* meer bepalend is voor de leerresultaten van de leerlingen dan de hoeveelheid lestijd: kwaliteit gaat voor kwantiteit.

Grafiek 9 Mening van ouders over extra lestijd als maatregel om de onderwijsresultaten te verhogen. N=182

Van de ouders is 49 % het eens met de stelling: 'Het is nodig dat de gemeenten Rotterdam en de Rotterdamse scholen werken aan meer lestijd voor leerlingen opdat zij meer leren.' Over deze stelling twijfelt 28% van de ouders of zij het daarmee eens zijn en 23% van de ouders is het er niet mee eens. Ouders die het er niet mee eens zijn noemen als belangrijkste bezwaar dat leerlingen ook ontspanning nodig hebben. Een aantal ouders staat wel positief tegenover lestijduitbreiding, maar dan zou die extra tijd besteed moeten worden aan sociale ontwikkeling, bewegen en sport.

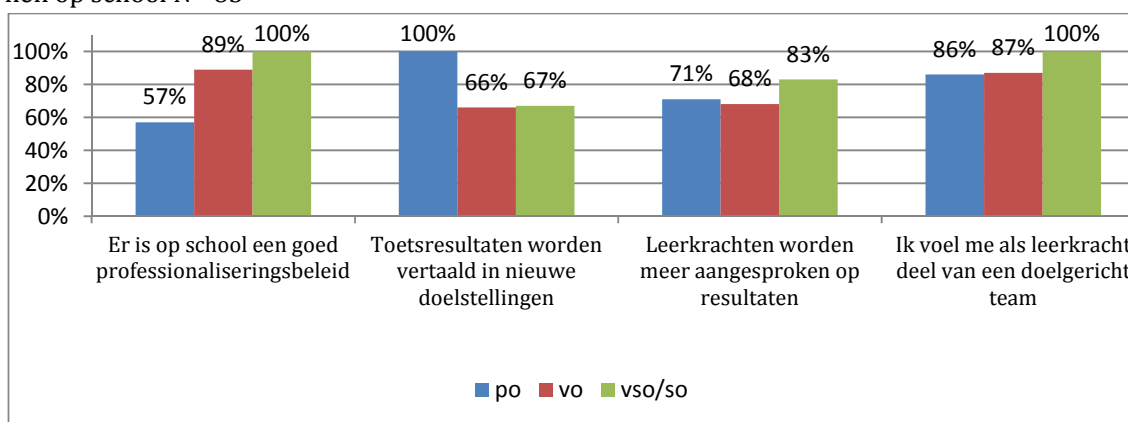
2.3 De mening van leerkrachten en docenten

De leerkrachten/docenten zijn over het algemeen positief over het professionele klimaat op hun school en over hun eigen professionaliteit, al zouden ze er liever wel iets meer tijd voor willen hebben. Bijna 80% van de respondenten vindt dat er een stijgende lijn is in het worden aangesproken op resultaten.

Tijdens de interviews geven sommige leerkrachten aan dat zij te maken hebben met leerlingen die met een achterstand de school instromen, dat geldt voor zowel leerlingen in de onder als in de bovenbouw. De achterstand is kleiner geworden als de leerlingen de school weer verlaten. De school wordt echter afgerekend op het eindresultaat en niet op de

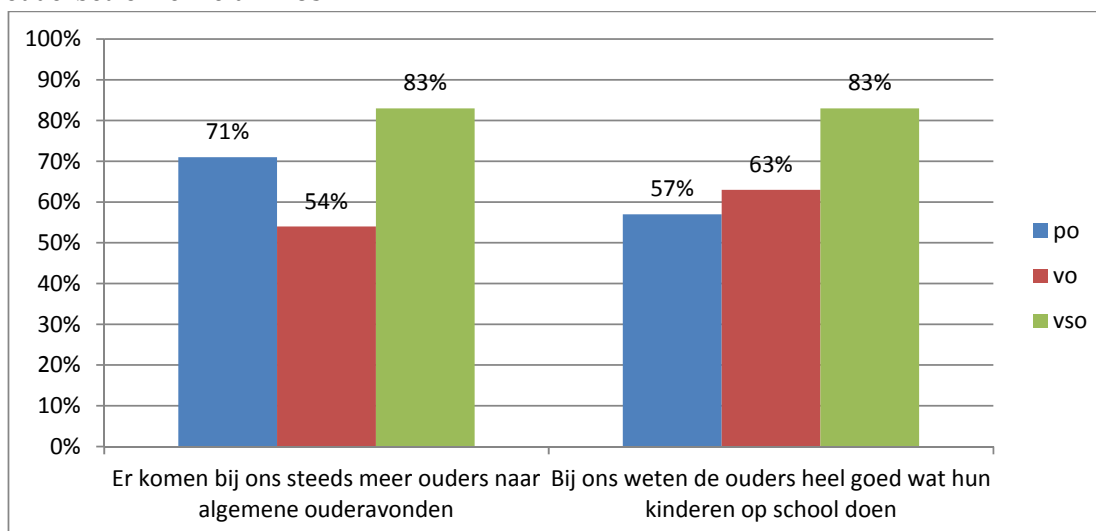
ontwikkelingen die de leerlingen hebben doorgemaakt. Dit oordeel geeft een scheef beeld van de onderwijskwaliteit van de school. Dat neemt niet weg dat de geïnterviewde leerkrachten het belangrijk vinden dat een school hoge eisen stelt aan de leerlingen, maar een prestatienorm die geldt voor alle scholen vinden ze vreemd. Scholen verschillen van populatie, dus waarom is er één norm? Niet alle leerlingen kunnen bovengemiddeld scoren. Een leerkracht gaf telefonisch aan dat zij erg enthousiast is over de inhoud van Beter Presteren. Wel vraagt zij zich af waarom de resultaten van de leerlingen zo snel en zoveel omhoog moeten, als bijvoorbeeld noemt zij de resultaten op de eindtoets in groep 8.

Grafiek 10 Percentage meningen van leerkrachten/docenten over de professionaliteit bij hen op school N= 85

Wat betreft de uitkomsten uit de leerkrachten- en docentenenquête zien we eenzelfde rooskleurig beeld als bij de ouders en leerlingen. De docenten reageren vaak positief op de stellingen over ouderbetrokkenheid en de oudergerichtheid bij hen op school; op de meeste stellingen wordt voor 90% positief geantwoord. Het blijkt ook dat bij een groot deel van de scholen de betrokkenheid van de ouders de laatste jaren is toegenomen. Men is zich bewust van de gezamenlijke verantwoordelijkheid en ziet heel duidelijk het belang ervan in dat ouders bij de leerprestaties van hun kinderen betrokken worden. Hieronder staan de uitkomsten van positieve reacties op enkele stellingen, de uitkomsten verschillen enigszins per onderwijssoort.

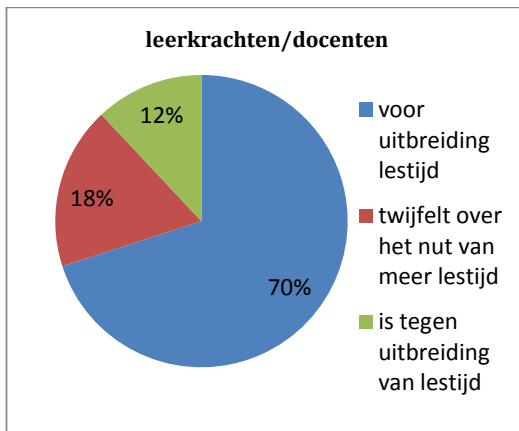
Grafiek 11 Percentage positieve meningen van leerkrachten/docenten over de ouderbetrokkenheid N= 85

Alle respondenten vinden ouderbetrokkenheid erg belangrijk en zien dat ouders ook inderdaad steeds meer betrokken worden bij de school. Tijdens de interviews blijkt toch wel dat het ook moeilijk is om alle ouders bij de school te betrekken. Het lukt bij een aantal ouders wel en bij een aantal niet. Als redenen wordt gegeven dat mensen soms te onzeker zijn om op school mee te doen, ouders zijn bezig met 'te overleven' of soms ontbreekt het hen aan tijd. Mogelijk speelt een rol bij deze uitkomst van de enquête dat minder positieve ouders en leerkrachten/docenten de vragenlijst niet hebben ingevuld.

De leerkrachten/docenten verwachten voor het grootste deel wel heil van de uitbreiding van lestijd: 70% onderschrijft deze doelstelling, 18% twijfelt erover en 12% ziet er niet veel in. Tijdens de interviews lopen de meningen van leerkrachten over de uitbreiding van de lestijd uiteen. Over één ding zijn ze het wel eens: de hoeveelheid lestijd zegt niks over de kwaliteit van het onderwijs: de invulling van de lestijd bepaalt de leerresultaten van de leerlingen. Leerkrachten doelen daarbij zowel op de onderwijsinhoud (de inhoud van de lessen) als op de kwaliteit van de leerkrachten (de kennis en vaardigheden) en de kwaliteit van de schoolorganisatie (doorgaande lijn, lessen die op tijd beginnen, leerkrachten die niet solistisch werken maar werken binnen een team). Daarnaast denken leerkrachten dat kleinere klassen de leerprestaties van de leerlingen positief beïnvloeden. Leerkrachten zien mogelijkheden tot uitbreiding van de lestijd met name op de schooldagen zelf. In de zomervakantie zijn veel leerlingen zes weken op vakantie en in het weekend hebben veel kinderen andere bezigheden, zoals sportwedstrijden. Een aantal geïnterviewde leerkrachten (12 van de 17) ziet geen nut in een uitbreiding van de lestijd. Leerlingen verschillen in de mate waarin zij zich gedurende een schooldag kunnen concentreren: sommige leerlingen zijn halverwege de dag al 'op'. Ook hebben leerlingen meer nodig dan reken- en taalonderwijs om te kunnen functioneren in de samenleving. Tot slot hebben kinderen ook vrije tijd nodig, tijd waarin ze kunnen spelen en hobby's kunnen uitoefenen.

Grafiek 12 Percentage meningen van leerkrachten/docenten over de uitbreiding van lestijd
N= 85

3 Conclusies en discussiepunten

Draagvlak voor ambitie 'Beter Presteren'

Beter Presteren heeft een beweging op gang willen brengen, waarbij alle betrokkenen in het Rotterdamse onderwijs zich ambitieus opstellen en het best mogelijke resultaat willen behalen. Het onderzoek geeft een beeld van de stand van zaken en geeft waar dat mogelijk is een beeld van de ontwikkeling die heeft plaatsgevonden onder invloed van het programma 'Beter Presteren'.

Alle betrokken respondenten zijn zich bewust van het belang van goed onderwijs en willen het best mogelijke resultaat behalen. Uit de interviews blijkt dat men de nadruk op taal en rekenen niet altijd terecht vindt en dat het vooral gaat om een brede ontwikkeling van kinderen, waarin ook creativiteit en sociale ontwikkeling van belang zijn.

Hieronder worden de verschillende onderwerpen nog wat extra belicht en worden discussiepunten opgeworpen naar aanleiding van de uitkomsten van het onderzoek.

Resultaatgerichtheid

Leerkrachten en docenten geven aan dat zij meer aangesproken worden op resultaten, in die zin zou je kunnen zeggen dat het onderwijs in Rotterdam minder 'vrijblijvend' is geworden, als dat al het geval was. Leerkrachten en docenten vinden het belangrijk de resultaten van kinderen en hun ontwikkeling te volgen. Echter, leerkrachten vrezen voor een te grote nadruk op de leerprestaties van de leerlingen. Zij zouden graag zien dat er vanuit het gemeenschappelijk onderwijsbeleid meer oog is voor de totale ontwikkeling van de leerlingen.

Het betrekken van ouders bij het onderwijs wordt door het merendeel van de respondenten onderschreven als iets dat zeer belangrijk is voor het verbeteren van de leerresultaten; de laatste jaren ervaart men vooruitgang hierin.

Meer lestijd wordt door de meeste respondenten wel gezien als iets dat belangrijk is om de resultaten te verbeteren, maar er zijn ook geluiden te horen die kritischer zijn ten aanzien van dit onderwerp. De conclusie daarbij is dat men meer lestijd niet alleen zou willen besteden aan taal en rekenen, maar juist ook wil gebruiken voor zaken waar men weinig aan toe komt, zoals creativiteit, sociale ontwikkeling en sport. Er wordt door verschillende respondenten opgemerkt, zowel bij de ouders als bij de leerkrachten/docenten, dat het niet zozeer gaat om de hoeveelheid tijd die wordt besteed aan de lessen, maar dat de kwaliteit van de lessen er meer toe doet.

Wat betreft de kwaliteit van de leerkrachten en docenten zijn de leerlingen en de ouders positief. Beide groepen zijn voor het overgrote deel tevreden tot zeer tevreden over de kwaliteit van de leerkracht/docent. Het is moeilijk te beoordelen of dit de afgelopen jaren is verbeterd. Ouders en leerlingen te maken hebben met elk jaar andere leerkrachten/docenten, wat een vergelijking moeilijk maakt. De kwaliteit van de leerkracht/docent is voor de ouders en leerlingen in elk geval geen punt van zorg.

Discussiepunt

In hoeverre is de nadruk op resultaten van belang om de resultaten ook daadwerkelijk omhoog te krijgen? Uit de interviews blijkt dat leerkrachten/docenten dit niet altijd als zinvol ervaren. Zij benadrukken dat niet elke leerling bovengemiddeld kan scoren en dat het instroomniveau van leerlingen voor een groot deel medebepalend is voor het eindniveau dat ze kunnen behalen.

Ouderbetrokkenheid

Gedeelde verantwoordelijkheid is belangrijk...

Ouders hechten belang aan de ouderbetrokkenheid op school. Zo willen ze graag geïnformeerd worden over het welbevinden en de vorderingen van hun kinderen. Ook scholen hechten veel waarde aan de ouderbetrokkenheid. Zij willen samen met ouders optrekken als het gaat om de ontwikkeling van de kinderen. Ouders zijn ervan overtuigd dat zij de schoolresultaten van hun kinderen positief kunnen beïnvloeden. Zo willen veel ouders weten wat de kinderen op school leren, zodat zij thuis hun kinderen kunnen helpen met het huiswerk. Ook merken de ouders dat hun kinderen het prettig vinden als zij interesse tonen in school. *"Mijn kind geniet van mijn aandacht voor hem als hij vertelt over school. Ook kan ik mijn kind motiveren als hij op school iets moet doen dat hij niet leuk vindt. Ik leg dan uit waarom het belangrijk is dat hij toch die opdracht maakt."* Een andere ouder vult aan: *"Niet alleen mijn kind geniet van die aandacht; ik wil zelf graag weten hoe het met mijn kind gaat op school."*

Voor sommige ouders vormt de Nederlandse taal een barrière, omdat ze deze taal onvoldoende machtig zijn. Hierdoor kunnen ze hun kinderen niet optimaal ondersteunen bij de ontwikkeling van taal en andere vakgebieden.

De oudergerichtheid van de scholen in Rotterdam wordt positief beoordeeld door de ouders. Door iets meer dan de helft (52%) van de ouders wordt aangegeven dat dit de laatste 3 jaar is verbeterd.

... maar nog niet alle ouders worden bereikt

Uit de enquêtes en interviews blijkt dat ouders ouderbetrokkenheid hoog in het vaandel hebben staan. Opvallend is dat ouders en leerkrachten in de interviews aangeven dat ouderbetrokkenheid soms moeizaam te realiseren is. Vanwege werk of privéverplichtingen ontbreekt het ouders aan tijd om de school van hun kind te bezoeken. Ouders geven aan dat zij op school wel altijd welkom zijn, zowel tijdens een verwacht (zoals ouderavonden, rapportavonden, themabijeenkomsten voor ouders) als een onverwacht bezoek (bijvoorbeeld als ouders vragen hebben over het gebeuren in de klas of een klacht hebben). De ouderbetrokkenheid is de laatste jaren verbeterd vinden zowel ouders als leerkrachten/docenten, maar het kan nog beter, omdat niet alle ouders worden in gelijke mate bereikt. Bijna 70% van de leerlingen geeft aan dat hun ouders altijd naar ouderavonden gaan en eenzelfde aantal geeft aan dat ze vaak met hun ouders praten over school.

Leerkrachten, ouders en leerlingen hechten allemaal veel belang aan ouderbetrokkenheid. Ondanks het belang ervan, blijkt in de praktijk dat ouderbetrokkenheid soms moeilijk te realiseren is. Leerkrachten constateren bij ouders een zekere onwetendheid (niet alle ouders zien het belang in van ouderbetrokkenheid) en angst om te participeren op school (doordat

sommige ouders ongeschoold of laaggeletterd zijn). Kinderen ervaren de interesse van ouders in school als prettig. Ouders kunnen en willen hun kinderen zowel helpen als stimuleren met het schoolwerk, maar toch lijkt er sprake te zijn van een mismatch tussen de goede bedoelingen van de school en die van de ouders.

Uit vijf deelonderzoeken¹, die door onderzoeksbureau Risbo zijn samengevat, blijkt hoe Rotterdam ervoor staat wat betreft ouderbetrokkenheid. Doorgaans zijn de meeste ouders in Rotterdam, ongeacht hun achtergrond, zeer betrokken bij de schoolloopbaan van hun kind. Rotterdamse scholen nemen het thema ouderbetrokkenheid doorgaans serieus en hebben geïnvesteerd in contacten met ouders. Rotterdamse scholen voeren vaker persoonlijke kennismakingsgesprekken (of startgesprekken) met ouders dan elders. Daarnaast gaan leraren in het basisonderwijs in Rotterdam vaker op huisbezoek dan in de rest van Nederland. In Rotterdam lijkt er een goede balans te zijn tussen visie en uitvoering van beleid. Mogelijk zijn Rotterdamse ouders daarom ook positiever over de contacten met school dan ouders in de rest van het land. De afstand tussen ouders en scholen is doorgaans groter bij het voortgezet onderwijs en het (v)mbo dan bij het basisonderwijs.

Discussiepunt

De ouders uit ons onderzoek zijn ervan overtuigd dat zij de schoolresultaten van hun kinderen positief kunnen beïnvloeden. De interviews bevestigen het beeld van ouders die graag betrokken willen worden bij wat hun kind op school leert en de prestaties die het levert. De school lijkt daar minder vertrouwen in te hebben en ziet vaak de moeite die men doet om ouders te betrekken bij de school niet beloond met een hoge opkomst van ouders. Mogelijk is er sprake van een mismatch tussen wat ouders nodig hebben en wat scholen aanbieden. Er lijkt een duidelijk verschil te zitten in wat men verwacht van ouderbetrokkenheid: leerkrachten lijken een intensievere vorm van ouderbetrokkenheid na te streven, terwijl ouders het al goed vinden als ze voldoende op de hoogte worden gesteld. Landelijk gezien oordeelt de Onderwijsraad (2010)² dat er goede visies ter bevordering van ouderbetrokkenheid op scholen zijn, maar dat van werkelijk partnerschap nog geen sprake is. Sommige scholen hebben in dit opzicht betere resultaten dan andere. Mogelijk kunnen scholen meer van elkaar leren als het gaat om het vergroten van ouderbetrokkenheid.

Meer lestijd

Lestijduitbreiding lijkt een voor de hand liggende maatregel als het gaat om het verbeteren van de prestaties; de meeste respondenten zien dat ook als een goede zaak. Daarnaast blijkt uit dit onderzoek dat er ook kritische geluiden te horen zijn, zowel bij ouders als bij docenten, leerkrachten en leerlingen. Het gaat hen vooral ook om wat er in de extra tijd gedaan wordt, ouders denken dat meer bewegen en sport een heilzame werking hebben. Leerkrachten zien het belang van creatieve vakken en een brede ontwikkeling, waardoor kinderen zich beter in de samenleving staande kunnen houden.

Van de ouders is 49 % voor extra lestijd, 28% twijfelt over het nut en 23% is ertegen.

¹ Frederik Smit e.a. (2012) *Ouderkracht als partner van leerkracht*, ITS, Radboud Universiteit Nijmegen; Hogeschool Rotterdam (2012) *Onderzoek Ouderbetrokkenheid in scholen*, Kenniscentrum Talentontwikkeling; Gemeente Rotterdam (2012) *Ouderbetrokkenheid: door scholen gekozen instrumenten*, Jeugd, Onderwijs en Samenleving; Rotterdam; Mariëtte Lusse (2011) *Thema ouderbetrokkenheid: literatuurverkenning children's zone*, Hogeschool Rotterdam; CPS (2012) *Nulmetingen Ouderbetrokkenheid* (op enkele Rotterdamse scholen), Amersfoort.

² Onderwijsraad (2010). *Ouders als partners. Versterking van relaties met en tussen ouders op school*. Onderwijsraad: Den Haag.

De leerkrachten/docenten verwachten voor het grootste deel wel heil van de uitbreiding van lestijd: 70% onderschrijft die doelstelling, 18% twijfelt en 12% ziet daar niet veel in. Als we naar de leerlingen kijken, zien we dat ruim de helft van de basisschoolleerlingen er geen bezwaar tegen heeft om langer naar school te gaan en er ook duidelijk het nut van inziet. Bij de leerlingen uit het voortgezet onderwijs ligt dat percentage rond een kwart van de leerlingen.

De boodschap van zowel de leerlingen, de ouders als de leerkrachten is dat school en goede prestaties belangrijk zijn voor een goede toekomst, maar dat betere resultaten niet automatisch worden bereikt met extra lestijd voor de leerlingen. Daarnaast is het niet alleen belangrijk dat een school aandacht besteedt aan de ontwikkeling van taal en rekenen, maar ook aan de sociale ontwikkeling, aan sport- en creatieve activiteiten en aan activiteiten die de leerlingen voorbereiden op functioneren in de samenleving, zoals voorlichting over beroepen. De opmerkingen over extra lestijd zijn samen te vatten in twee stellingen:
- *Kwaliteit is belangrijker dan kwantiteit* - en - *Extra tijd moet niet uitsluitend gericht zijn op taal en rekenen* -.

Discussiepunt

Twee kenmerken bij de uitkomsten van de vragen over de interventie 'meer lestijd' vallen hier op: de meeste betrokkenen zien het belang in van meer lestijd, maar een deel van hen geeft aan dat de kwaliteit belangrijker is dan de kwantiteit. Hierbij lijkt het enerzijds om de vorm te gaan: hoe wordt het aangeboden? Dat zal per school verschillen, wat we weten uit (inter)nationaal onderzoek (w.o. Schooten, 2011; Taylor & Rohrer, 2010; Mayfield & Chase, 2002; Kornell & Bjork, 2008; Kang, McDermott & Roediger, 2007; Roediger & Karpicke, 2006b, beschreven in een literatuurstudie van de Kenniswerkplaats Rotterdams Talent)³ is dat 'retrieval' (oproepen van informatie uit het lange termijn geheugen), 'spacing' (het uitsmeren van de lessen door de tijd) en 'interleaving' (niet bloksgewijs maar wisselend aanbieden van verschillende onderwerpen) de leerwinst vergroten.

Anderzijds gaat het hier over de inhoud. Verschillende onderzoekers pleiten voor *meer leertijd* besteed aan hoe toegepaste kennis en aangeleerde vaardigheden (door herhaling steeds beter presteren) gebruikt kan worden in contexten, ook wel de inhoudsgerichte benadering genoemd.

Ouders vinden dat de nadruk niet alleen op taal en rekenen zou moeten liggen. Daarnaast is er een verschil tussen wat leerlingen vinden dat goed zou zijn en wat ze bereid zijn er voor te doen. Het krijgen van meer les zou aantrekkelijker gemaakt kunnen worden door deze tijd op een andere manier in te vullen dan gebruikelijk is. Er kan gezocht worden naar een invulling van de extra lestijd die tevens de motivatie van leerlingen stimuleert en ook andere vaardigheden aanspreekt dan taal en rekenen. Opmerkelijk hier is dat de perceptie van ouders en leerlingen (dat het alleen over taal en rekenen zou gaan) niet overeenkomt met de beweging die vanaf 2011 duidelijk door scholen is ingezet, niet alleen taal en rekenen, maar

³ Schooten, E. van (2011). Het stimuleren van taalvaardigheid. In: Gelderen, A. van & Schooten, E. van, (2011). *Taalonderwijs: een kwestie van ontkavelen*. Rotterdam: Rotterdam University Press, pp13-43.

Taylor, K., & Rohrer, D. (2010). The effect of interleaved practice. *Applied Cognitive Psychology*, 24: 837-848

Mayfield, K. H., & Chase, P. N. (2002). The effects of cumulative practice on mathematics problem solving. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 35, 105-123.

Kornell, N., & Bjork, R. A. (2008). Optimizing self-regulated study: The benefits-and costs-of dropping flashcards. *Memory*, 16, 125-136.

Kang, S. H. K., McDermott, K. B., & Roediger, H. L. (2007). Test format and corrective feedback modulate the effect of testing on memory retention. *European Journal of Cognitive Psychology*, 19, 528-558.

Roediger, H. L., & Karpicke, J. D. (2006b). The power of testing memory: Basic research and implications for educational practice. *Perspectives on Psychological Science*, 1, 181-210

ook andere vakken. In 2012 heeft de Kenniswerkplaats Rotterdams Talent namelijk een onderzoek uitgevoerd naar leertijduitbreiding⁴. In dit onderzoek is gekeken naar 255 subsidieaanvragen over leertijduitbreiding op Rotterdamse scholen in het primair en voortgezet onderwijs. De scholen beogen betere taal- en rekenresultaten te behalen en kiezen daarbij ook steeds meer voor een bredere talentontwikkeling en werken aan sociale competenties in de extra leertijd.

⁴ Seidler, Y., M.A. Heerema en T. Tudjman (2012). *Meer leertijd op Rotterdamse scholen. Een analyse van 255 subsidieaanvragen*. Rotterdam: KWP Rotterdams Talent.

4 Gedetailleerde rapportage

De doelstellingen en interventies in het kader van Beter Presteren kunnen als volgt worden samengevat:

De bedoeling is dat leerlingen hogere schoolprestaties halen en daardoor later meer kansen op de arbeidsmarkt hebben. 'Beter Presteren' is gericht op hogere onderwijsresultaten via:

- meer lestijd voor scholieren (zodat zij meer leren);
- een betere school met goede leerkrachten en docenten (zodat het onderwijs verbetert);
- ouders meer bij de school betrekken (zodat zij hun kinderen kunnen ondersteunen).

Hieronder volgt een gedetailleerde beschrijving van de uitkomsten van de enquête en interviews die in hoofdlijnen zijn beschreven in hoofdstuk 2. De uitkomsten worden beschreven naar doelgroep: ouders, docenten en leerlingen.

4.1 Ouders

Ruim driekwart van de ouders⁵ vindt het nodig dat de gemeente Rotterdam samen met de schoolbesturen zich meer inzetten voor betere leerprestaties op de scholen.

Tabel 1
N=182 De mening van ouders over de doelen van Beter Presteren

	+	±	-
	%	%	%
1 Vindt u het nodig dat de gemeente Rotterdam zich samen met de Rotterdamse scholen meer inzet voor hogere leerprestaties van de Rotterdamse kinderen?	77%	18%	5%
2 Het is nodig dat de gemeente Rotterdam en de Rotterdamse scholen werken aan meer lestijd voor leerlingen opdat zij meer leren	49%	28%	23%
3 Het is een goede zaak dat de gemeente Rotterdam en de Rotterdamse scholen werken aan een betere school met goede leerkrachten opdat het onderwijs verbetert	91%	7%	2%
4 Het is een goede zaak dat de gemeente Rotterdam en de Rotterdamse scholen werken aan meer betrokkenheid van ouders bij het onderwijs opdat zij hun kinderen nog beter kunnen ondersteunen	86%	11%	3%

De meeste ouders kunnen zich vinden in de doelen van beter presteren, maar het minst in de doelstelling 'meer lestijd voor leerlingen': 49% van de ouders is daarvoor, 28% twijfelt over het nut en 23% is ertegen (zie tabel 1). Een grote meerderheid is het eens met de stellingen dat er gewerkt moet worden aan 'een betere school met goede leerkrachten' en aan 'meer betrokkenheid van ouders bij het onderwijs' (92% respectievelijk 86%).

Als we kijken naar de uitkomst van de enquête en de interviews staan bijna alle ouders in algemene zin positief tegenover de doelstellingen van Beter Presteren. Van de doelen wordt de uitbreiding van lestijd als het minst belangrijk gezien. Ook uit de interviews blijkt dat de

⁵ Respons ouders N= 182 : basisonderwijs 76, sbo/so 6, voortgezet onderwijs 75, vso 24, mbo 1. Verdiepende interviews: 16 ouders (12 po - 4 vo)

meeste ouders (11 van de 16) een verlenging van de onderwijstijd (zowel langere dagen, weekendschool als vakantieschool) geen garantie vinden voor betere leerresultaten van hun kinderen. *“Het hangt er maar helemaal vanaf wat er tijdens die extra tijd wordt aangeboden, en wat de kwaliteit van de leerkrachten is”*, vertellen verschillende ouders. Daarnaast hechten de ouders veel waarde aan de ouderbetrokkenheid op school: de ontwikkeling van hun kinderen is een gedeelde verantwoordelijkheid van school en ouders. Uit de enquête blijkt dat ruim de helft van de ouders vindt dat de oudergerichtheid van de scholen verbeterd is de afgelopen 3 jaar.

Tabel 2
N=182 De mening van ouders over onderwijstijd, percentages positieve antwoorden⁶ per schoolsoort

	bao	vo	anders-
	%	%	%
1 Als kinderen meer lestijd krijgen, is dat goed voor hun onderwijsresultaten	55%	55%	47%
2 Is het nodig dat er in Rotterdam vakantiescholen zijn, waar leerlingen tijdens een deel van de vakanties extra les kunnen krijgen?	31%	22%	17%
3 Is het nodig dat er in Rotterdam weekendscholen zijn, waar leerlingen tijdens een deel van het weekend extra les kunnen krijgen?	11%	11%	13%
4 Is het goed voor leerlingen om iedere week meer uren naar school te gaan voor extra taal en rekenen?	57%	55%	43%
5 Is het goed voor leerlingen om iedere week meer uren naar school te gaan voor extra sport en bewegen?	68%	46%	47%
6 Is het goed voor leerlingen om iedere week meer uren naar school te gaan voor extra muzikale en creatieve vorming?	61%	39%	40%
7 Het is nodig dat de gemeente Rotterdam en de Rotterdamse scholen de mogelijkheid bieden dat kinderen met taalachterstand al vanaf 2½ jaar naar school kunnen als ouders daarvoor kiezen	61%	55%	47%
8 Op de school van onze kinderen vallen er lessen uit*	80%	53%	50%

* Een hoog percentage betekent veel positieve antwoorden, dus weinig uitval van lessen

4.1.1 *Vrije tijd*

Het beeld dat ouders in de enquête schetsten over het belang van meer lestijd, wordt bevestigd tijdens de interviews. Veel ouders die zijn geïnterviewd (11 van de 16) vinden dat hun kinderen al veel tijd op school doorbrengen. *“De schooldagen zijn al heel lang”*, vertelt een moeder. *“Mijn kind heeft ook tijd nodig om te kunnen spelen en voor zijn hobby’s. En hij kan ook deelnemen aan activiteiten van de Brede School.”* Ouders merken dat hun kinderen moe zijn na een schooldag, zeker aan het einde van de week. De kinderen hebben de weekenden en de vakanties nodig om daarna weer fris naar school te kunnen gaan.

⁶ De meeste vragen hebben vijf antwoordcategorieën, heel positief, positief, twijfel tussen positief en negatief, negatief en heel negatief. Ten behoeve van de presentatie van de resultaten wordt aangegeven welk percentage van de respondenten voor de heel positieve en positieve reacties heeft gekozen.

Sommige ouders (3 van de 16) vinden extra lestijd alleen zinvol voor leerlingen met achterstanden of voor leerlingen die niet goed kunnen leren. Maar ook deze kinderen hebben vrije tijd nodig.

4.1.2 **Voorschool als middel tegen taalachterstand**

Op de vraag of het een goed idee is om kinderen met een taalachterstand met 2½ jaar naar school te laten gaan, antwoordt de meerderheid van de ouders van leerlingen in het basisonderwijs (7 van de 12) echter negatief. Ze vinden de kinderen nog te jong om naar school te laten gaan; kinderen moeten kunnen spelen. Bovendien lukt leren nog niet als kinderen zo jong zijn. Als kinderen met 4 jaar naar school gaan, is dat vroeg genoeg, vinden zij. Andere ouders van kinderen in het basisonderwijs (5 van de 12) denken juist dat het de taal- en sociale ontwikkeling van kinderen ten goede komt, als kinderen van 2 ½ naar school gaan. Ook bijna alle ouders van leerlingen in het voortgezet onderwijs staan hier positief tegenover.

Sommige allochtone ouders geven aan dat zij hun kinderen bewust hun moedertaal leren. Ze vinden dat belangrijk omdat zij die taal spreken met familie en vrienden, die niet altijd in Nederland wonen. Dat hun kinderen pas op vierjarige leeftijd starten met het leren van de Nederlandse taal, zien de ouders niet als een probleem: *“Ze hebben hun hele leven de tijd om die taal te leren. Laat jonge kinderen gewoon kind zijn, laat ze spelen.”*

4.1.3 **Inhoud van extra activiteiten**

Extra lestijd zou volgens de ouders niet alleen moeten worden besteed aan meer rekenen en taal. Ouders van leerlingen in het basisonderwijs vinden het goed als scholen dan aandacht besteden aan sport, spel en creatieve activiteiten. Ouders van leerlingen in het voortgezet onderwijs zien graag activiteiten gericht op het leren van een specifiek vak, zoals *“de kunsten van het timmermansvak”*, aldus een vader. Daarnaast zijn activiteiten gericht op de beroepskeuze en op sport zinvol. *“Mijn zoon komt met enthousiaste verhalen thuis als hij een nieuwe sport heeft ontdekt”*, vertelt een vader.

Meer lestijd op welke wijze dan ook, wordt door de leerkrachten en docenten niet automatisch gezien als hét middel om beter prestaties te bewerkstelligen.

In de vorige paragraaf is geconstateerd dat de doelstelling die betrekking heeft op lestijduitbreiding door zo'n 70% van de docenten positief is geregeerd. Dat percentage kan vaak ook teruggevonden worden bij verschillende aspecten van lestijduitbreiding. Echter niet bij 'weekendscholen' en 'vakantiescholen'. De meningen daarover zijn overwegend niet positief. Men staat positiever tegenover de mogelijkheid om meer uren per week te hebben (± 70%).

Basisschoolleerkrachten vinden dat er nauwelijks lesuitval is, in het voortgezet onderwijs komt dat wel voor.

4.1.4 **Ouderbetrokkenheid**

Ouders zijn de belangrijkste factor bij de ontwikkeling van leerlingen. Schoolresultaten hangen vaak samen met aandacht die er thuis is voor wat de leerlingen op school doen en de mate waarin ouders hen daarbij stimuleren en helpen. Hoe staan ouders zelf tegenover hun rol binnen het onderwijs en het streven van de gemeente Rotterdam om de

ouderbetrokkenheid te vergroten? Hoe denken leerkrachten en docenten over ouderbetrokkenheid en wat vinden de leerlingen ervan? In deze paragraaf wordt op basis van de enquêtes en de interviews hiervan een beeld geschetst.

De ouders reageren meestal positief op de stellingen over ouderbetrokkenheid. De scholen doen het wat dit betreft dus goed volgens de ouders. In het voortgezet onderwijs is dat een klein beetje minder dan in het basisonderwijs. Eén stelling wordt in het vo duidelijk minder positief beantwoord: *“De school overlegt met ons hoe we thuis onze kinderen verder kunnen helpen met taal en rekenen.”* En in het verlengde daarvan: *“Ik merk dat de school aandacht heeft voor wat ik als ouder doe om de ontwikkeling van mijn kinderen thuis te stimuleren.”*

Tabel 3 De mening van ouders over ouderbetrokkenheid, percentages positieve antwoorden per onderwijssoort

		bao	vo	anders
		%	%	%
1	Ik vind de schoolprestaties van mijn kinderen belangrijk	96%	97%	93%
2	Het is belangrijk voor de leerprestaties van kinderen dat de ouders ieder jaar regelmatig persoonlijk contact hebben met de leerkracht(en)	99%	93%	97%
3	Als wij iemand van school willen spreken is hij of zij gemakkelijk bereikbaar	93%	91%	90%
4	De school houdt rekening met de wensen van ons, de ouders	77%	76%	72%
5	De school vertelt precies hoe onze kinderen op school presteren	82%	82%	83%
6	De school overlegt met ons hoe wij thuis onze kinderen verder kunnen helpen met taal en rekenen	69%	51%	69%
7	De leerkrachten stimuleren de leerlingen hoge prestaties bij taal en rekenen te behalen	64%	72%	79%
8	De leerkrachten op de school van mijn kinderen zijn heel goede leerkrachten	74%	80%	83%
9	Als de school ons uitnodigt om naar school te komen gaan we altijd	96%	99%	97%
10	Wij weten wat onze kinderen op de school doen	89%	92%	90%
11	Als ouder heb ik ook invloed op de schoolprestaties van mijn kinderen door vaak met ze over school te praten	84%	92%	83%
12	De school van mijn kind(eren) betreft mij bij de schoolprestaties van mijn kinderen	73%	81%	86%
13a	Ik merk dat de school zich inspant om mij als ouder te informeren over de onderwijsresultaten van mijn kind(eren)	69%	77%	86%
13b	Dit is beter geworden de afgelopen drie jaar	49%	51%	62%
14a	Ik merk dat de school aandacht heeft voor wat ik als ouder doe om de ontwikkeling van mijn kind(eren) thuis te stimuleren	58%	54%	62%
14b	Dit is beter geworden de afgelopen drie jaar	34%	36%	41%

Uit de enquêtes en interviews blijkt dat ouders ouderbetrokkenheid hoog in het vaandel hebben staan. Ouders hebben het gevoel dat ze op school altijd welkom zijn, zowel tijdens een verwacht (zoals ouderavonden, rapportavonden, themabijeenkomsten voor ouders) als een onverwacht bezoek (bijvoorbeeld als ouders vragen hebben over het gebeuren in de klas of een klacht hebben).

Ouders hechten belang aan de ouderbetrokkenheid op school. Zo willen ze graag geïnformeerd worden over het welbevinden en de vorderingen van hun kinderen. Ook scholen hechten veel waarde aan de ouderbetrokkenheid. Zij willen samen met ouders optrekken als het gaat om de ontwikkeling van de kinderen. Ouders zijn ervan overtuigd dat zij de schoolresultaten van hun kinderen positief kunnen beïnvloeden. Zo willen veel ouders weten wat de kinderen op school leren, zodat zij thuis hun kinderen kunnen helpen met het huiswerk. Ook merken de ouders dat hun kinderen het prettig vinden als zij interesse tonen in school. *“Mijn kind geniet van mijn aandacht voor hem als hij vertelt over school. Ook kan ik mijn kind motiveren als hij op school iets moet doen dat hij niet leuk vindt. Ik leg dan uit waarom het belangrijk is dat hij toch die opdracht maakt.”* Een andere ouder vult aan: *“Niet alleen mijn kind geniet van die aandacht; ik wil zelf graag weten hoe het met mijn kind gaat op school.”*

Voor sommige ouders vormt de Nederlandse taal een barrière: omdat ze deze taal onvoldoende machtig zijn, kunnen ze hun kinderen niet optimaal ondersteunen bij de ontwikkeling van taal en andere vakgebieden.

Ouders vertellen dat zij het belangrijk vinden dat er goede leerkrachten voor de klas staan. Een goede leerkracht legt duidelijk uit en helpt de kinderen waar nodig. Een goede leerkracht luistert ook naar ouders, want die weten veel over hun kinderen.

4.2 Leerkrachten en docenten

Door het in verhouding grote aantal vo-docenten⁷ dat de enquête heeft ingevuld worden de resultaten vooral door hun mening bepaald.

Drie van de vier doelen/interventies in het kader van Beter Presteren worden door meer dan 90% van de respondenten onderschreven:

- meer inzet op hogere leerprestaties;
- werken aan de professionele school;
- meer betrokkenheid van ouders bij het onderwijs.

Men is iets minder enthousiast over extra lestijd voor leerlingen, 70% onderschrijft die interventie wel, 18% twijfelt en 12% ziet daar niet veel in.

⁷ Respons N=85: basisonderwijs 7, vo: pro, vmbo, havo, vwo 71, vso 6, 1mbo
Verdiepende interviews: 17 (10 po – 7 vo)

Tabel 4
N=85 De mening van docenten over de doelen

	+	±	-
	%	%	%
1 Vindt u het nodig dat de gemeente Rotterdam zich samen met de Rotterdamse scholen meer inzet voor de hogere leerprestaties van de leerlingen?	93%	6%	1%
2 Het is goed dat de gemeente Rotterdam en de Rotterdamse scholen samen werken aan meer lestijd voor leerlingen opdat zij meer leren	70%	18%	12%
3 Het is goed dat de gemeente Rotterdam en de Rotterdamse scholen meer samen werken aan een betere school met goede leerkrachten opdat het onderwijs verbetert	93%	6%	1%
4 Het is goed dat de gemeente Rotterdam en de Rotterdamse scholen samen werken aan meer betrokkenheid van ouders opdat zij hun kinderen nog beter kunnen ondersteunen	96%	2%	1%

Geen van de respondenten keurt de ambitie van Beter Presteren af, maar zo'n 40% van de respondenten twijfelt over de hoge ambities (Tabel 5).

Tabel 5
N=85 Meningen over de ambitie van Beter Presteren

Het gezamenlijke programma Beter Presteren van de gemeente Rotterdam en de schoolbesturen weerspiegelt een hoge ambitie ten aanzien van de prestaties van leerlingen. Is dit een goede zaak?	+	±
	%	%
basisonderwijs	57%	43%
voortgezet onderwijs	58%	42%
speciaal voortgezet onderwijs	83%	17%

De waardering voor de doelen/interventies in het kader van Beter Presteren komt overeen met die van de ouders. Dat wil zeggen dat er veel waardering is voor de doelen, maar dat 'meer lestijd' als minder belangrijk wordt gezien.

Net als de ouders geven ook de leerkrachten in de interviews aan dat de kwaliteit van het onderwijs de leerprestaties van de leerlingen meer beïnvloedt dan dat de kwantiteit dat doet. Ook hechten scholen veel waarde aan de ouderbetrokkenheid en de gedeelde verantwoordelijkheid voor de kinderen.

Een goede leerkracht of docent kan het verschil voor een leerling maken. Iemand die een bepaald vak op een bevlogen manier weet over te brengen, of iemand die didactisch en pedagogisch op een hoogstaand niveau werkt, kan leerlingen motiveren en tot betere prestaties brengen. Niet elke leerkracht of docent is een natuurtalent en een echte leraar wordt iemand pas na verloop van tijd. Professionalisering, systematisch opbrengstgericht werken, coachen en leren van collega's zijn manieren om de leerkracht- of docentkwaliteit binnen een school te verbeteren.

Een grote meerderheid van de docenten en leerkrachten onderschrijft de stellingen over de professionele school (80-90%). Alleen is die meerderheid geringer als het gaat om het vertalen van toetsresultaten in nieuwe doelstellingen, andere werkwijzen en handelen in de klas (60-70%).

Tabel 6 De mening van docenten over de professionele school, percentages positieve antwoorden per onderwijssoort

	basisonderwijs	voortgezet onderwijs	speciaal voortgezet onderwijs
	%	%	%
Er is bij ons op school inhoudelijk een goed professionaliseringsbeleid	57%	89%	100%
Beginnende leerkrachten worden bij ons goed begeleid	43%	85%	100%
Toetsresultaten worden vertaald in nieuwe doelstellingen	100%	66%	67%
Toetsresultaten worden vertaald in andere werkwijzen	57%	62%	83%
Ik word door school goed begeleid in het vertalen van toetsresultaten naar het handelen in de klas	57%	56%	83%
Leerkrachten worden meer aangesproken op toetsresultaten	71%	68%	83%
Mentoren of intern begeleiders hebben direct toegang tot alle toetsresultaten van hun leerlingen	100%	93%	100%
Iedere leerkracht kan zijn/haar twijfels over zijn/haar werkwijze met een collega bespreken	71%	85%	67%
Ik voel me als leerkracht deel van een doelgericht team	86%	87%	100%
De schoolleiding neemt resultaatgericht onderwijs zeer serieus	100%	90%	100%

Leerkrachten geven aan dat ze de doelen/interventies in het kader van Beter Presteren belangrijk vinden, maar maken tijdens de interviews daarbij wel enkele kanttekeningen.

4.2.1 **Aandacht voor brede ontwikkeling**

Leerlingen maken een brede ontwikkeling door. Een focus op taal en rekenen alleen is niet voldoende om leerlingen voor te bereiden op het functioneren in de samenleving. Beter Presteren zou meer oog kunnen hebben voor deze brede ontwikkeling.

Leerkrachten vinden het belangrijk de resultaten van kinderen, en daarmee hun ontwikkeling, te volgen. Echter, leerkrachten vrezen voor een te grote nadruk op de leerprestaties van de leerlingen. Zo volgen leerkrachten uit het basisonderwijs met argusogen het steeds toenemende belang dat gehecht wordt aan de eindtoets van Cito. De Cito Eindtoets basisonderwijs is slechts een momentopname, maar wel een momentopname die de toekomst van de leerlingen bepaalt. Met als gevolg dat een leerling die een slechte dag heeft niet wordt toegelaten op de school waar hij wel toe behoort. Daarnaast wordt de geschiktheid van een vo-school voor een leerling niet alleen bepaald door de resultaten van die leerling. Leerkrachten zouden graag zien dat er vanuit de overheid en de gemeente meer oog is voor de totale ontwikkeling van de leerlingen. *“Cito is de foto, maar wij kennen de film”*,

aldus een van de leerkrachten. De respondenten vatten het onderwijsbeleid op als iets van bovenaf, er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gemeentelijk onderwijsbeleid, OCW en Onderwijsinspectie en er wordt niet bij stilgestaan dat het onderwijsbeleid in Rotterdam een zaak is van gemeente en schoolbesturen samen. De indruk naar aanleiding van de interviews is dat deze gezamenlijkheid, de nuancering en mogelijkheden in het beleid niet voldoende worden herkend en benut.

4.2.2 Afrekenen op eindresultaat

Sommige leerkrachten geven aan dat zij te maken hebben met leerlingen die met een achterstand de school instromen, zowel in de onderbouw als in de bovenbouw. De achterstand is kleiner geworden als de leerlingen de school weer verlaten. De school wordt echter afgerekend op het eindresultaat en niet op de ontwikkelingen die de leerlingen door hebben gemaakt. Dit oordeel geeft een scheef beeld van de onderwijskwaliteit van de school. Alle leerkrachten (17) vinden een sterk en professioneel team een voorwaarde voor goede leerresultaten van leerlingen. Leerkrachten spreken positief over de professionaliteit bij hun op school. Ze vinden dat ze functioneren in een team waarin iedereen elkaar aanspreekt op verantwoordelijkheden. Leerkrachten volgen cursussen, maar vanwege tijdgebrek en onderbezetting minder dan dat ze zouden willen.

4.2.3 Toetsresultaten als basis voor nieuwe doelen

Leerkrachten (9) geven aan dat zij het soms lastig vinden om toetsresultaten van leerlingen te vertalen naar doelstellingen en handelen in de klas. Veelal wordt de methode gevolgd. Leerkrachten in het basisonderwijs lijken eerder geneigd doelen en handelen te bepalen naar aanleiding van toetsresultaten van leerlingen dan leerkrachten in het voortgezet onderwijs. Leerkrachten (4) in het voortgezet onderwijs lijken meer last te hebben van 'de waan van de dag', waardoor ze minder tijd hebben om toetsgegevens te analyseren en te vertalen naar nieuwe doelstellingen. Leerkrachten in het basisonderwijs geven aan dat zij dit soms samen doen met een parallelcollega of met een intern begeleider.

4.2.4 Prestatienorm

Zoals ook blijkt uit de enquête vinden alle leerkrachten waarmee een interview is gehouden, het belangrijk dat een school hoge doelen stelt voor de leerlingen, maar een prestatienorm die geldt voor alle scholen vinden ze vreemd. Scholen verschillen van populatie, dus waarom is er één norm? Daarnaast weten leerkrachten zich niet goed raad met het idee dat alle leerlingen bovengemiddeld moeten scoren. "Dat kan sowieso nooit, gezien de normaalverdeling, vertellen leerkrachten."

Een leerkracht gaf aan dat zij erg enthousiast is over de inhoud van Beter Presteren. Wel vraagt zij zich af waarom de resultaten van de leerlingen zo snel en zoveel omhoog moeten, bijvoorbeeld bij de eindtoets in groep 8.

Sommige leerkrachten vragen zich af of ze daadwerkelijk zoveel moeten toetsen, zeker bij jonge kinderen: "In Finland toetsen ze leerlingen niet; toetsen doen ze pas op latere leeftijd. En de onderwijsresultaten in Finland zijn één van de beste van de wereld."

4.2.5 *Meer met minder*

Tot slot geeft de meerderheid van de leerkrachten (13 van de 17) aan dat zij de doelstellingen van de gemeente onderschrijven, maar dat zij het faciliteren ervan door de overheid missen. Door de bezuinigingen van het rijk op het onderwijs de afgelopen jaren is er minder personeel op de scholen. Scholen hebben daardoor minder vakleerkrachten. Ook kunnen leerkrachten zich niet altijd laten scholen: er is scholingstijd, maar omdat er geen vervanging is op school, kunnen leerkrachten de scholing niet volgen.

Daarnaast geeft het beleid Beter Presteren wel aan *wat* scholen moeten doen, maar niet *hoe* ze de doelstellingen kunnen realiseren.

Tabel 7 Meningen van docenten over lestijd, percentages positieve reacties per onderwijssoort

	basisonderwijs	voortgezet onderwijs	speciaal voortgezet onderwijs
	%	%	%
1 Als leerlingen meer lestijd krijgen, is dat goed voor hun onderwijsresultaten	71%	52%	67%
2 Is het nodig dat er in Rotterdam vakantiescholen zijn, waar leerlingen tijdens een deel van de vakanties extra les kunnen krijgen?	57%	37%	33%
3 Is het nodig dat er in Rotterdam weekendscholen zijn, waar leerlingen tijdens een deel van het weekend extra les kunnen krijgen?	29%	17%	17%
4 Is het goed voor leerlingen om iedere week meer uren naar school te gaan voor extra taal en rekenen?	71%	66%	67%
5 Is het goed voor leerlingen om iedere week meer uren naar school te gaan voor extra sport en bewegen?	71%	72%	50%
6 Is het goed voor leerlingen om iedere week meer uren naar school te gaan voor extra muzikale en creatieve vorming?	57%	52%	50%
7 Het is nodig dat de gemeente Rotterdam en de Rotterdamse scholen de mogelijkheid bieden dat kinderen met taalachterstand al vanaf 2½ jaar naar school kunnen als ouders daarvoor kiezen	71%	62%	83%
8 Op onze school vallen er lesuren uit	100%	65%	67%

4.2.6 *Kwantiteit van de lestijd is geen voorspeller van de kwaliteit van de lestijd*

Tijdens de interviews lopen de meningen van leerkrachten over de uitbreiding van de lestijd uiteen. Over één ding zijn ze het wel eens: de hoeveelheid lestijd zegt niks over de kwaliteit van het onderwijs; de invulling van de lestijd bepaalt de leerresultaten van de leerlingen.

Leerkrachten doelen daarbij zowel op de onderwijsinhoud (de inhoud van de lessen) als op de kwaliteit van de leerkrachten (de kennis en vaardigheden) en de kwaliteit van de schoolorganisatie (doorgaande lijn, lessen die op tijd beginnen, leerkrachten die niet solistisch werken maar werken binnen een team). Daarnaast denken leerkrachten dat kleinere klassen de leerprestaties van de leerlingen positief beïnvloeden. Leerkrachten zien mogelijkheden tot uitbreiding van de lestijd met name op de schooldagen zelf. In de zomervakantie zijn veel leerlingen zes weken op vakantie en in het weekend hebben veel kinderen andere bezigheden, zoals sportwedstrijden.

4.2.7 Vrije tijd

Zoals ook blijkt uit de enquête ziet een aanzienlijk deel van de leerkrachten die zijn geïnterviewd (12 van de 17), geen nut in een uitbreiding van de lestijd. Leerlingen verschillen in de mate waarin zij zich gedurende een schooldag kunnen concentreren; sommige leerlingen zijn halverwege de dag al 'op'. Ook hebben leerlingen meer nodig dan reken- en taalonderwijs om te kunnen functioneren in de samenleving. Tot slot hebben kinderen ook vrije tijd nodig, tijd waarin ze kunnen spelen en hobby's kunnen uitoefenen. Andere leerkrachten (5 van de 17) zien wel het nut in een uitbreiding van de lestijd. De extra lestijd zal echter niet zozeer moeten bestaan uit meer taal en rekenen, maar juist uit creatieve en sportieve activiteiten. Leerlingen kunnen dan bijvoorbeeld ook kennismaken met verschillende sporten of muziekinstrumenten, waarmee ze anders nooit in aanraking zouden komen. Activiteiten die de Brede School biedt, lenen zich hier goed voor. Leerkrachten vinden het zinvol om deze creatieve en sportieve activiteiten niet te verplichten voor de leerlingen; leerlingen hebben ook ontspanning nodig. Bovendien zijn er veel kinderen die hun vrije tijd zinvol besteden aan hobby's of uitstapjes naar musea. Helaas zijn er ook kinderen die hun vrije tijd doorbrengen op straat, bijvoorbeeld omdat ze zelf niet weten hoe ze hun vrije tijd kunnen vullen of omdat ouders onvoldoende stimulans bieden aan hun kinderen. Voor die kinderen zijn de extra activiteiten die school biedt een verrijking. Leerkrachten vertellen uit ervaring dat deze leerlingen niet snel uit zichzelf zullen deelnemen aan extra activiteiten van de school.

4.2.8 Voorschool als middel tegen achterstand

Op de vraag of het zinvol is kinderen met 2½ jarige leeftijd naar school te laten gaan om de taalachterstand te bestrijden, reageren leerkrachten verdeeld. Vijf leerkrachten merken op dat de taalachterstand kleiner is bij kinderen die op de voorschool hebben gezeten dan bij kinderen die dat niet hebben gedaan en thuis geen Nederlands leren. Bovendien zijn kinderen die de voorschool hebben gedaan gewend aan de schoolse 'gang van zaken'. Dit levert onderwijstijd op in groep 1; onderwijstijd die anders besteed had moeten worden aan het leren omgaan met elkaar in een groep.

Andere leerkrachten (6) merken op dat taalachterstand veroorzaakt wordt door de ouders; zij spreken thuis geen Nederlands, waardoor de leerlingen op jonge leeftijd niet in aanraking komen met de Nederlandse taal. *"De verbetering van de Nederlandse taalvaardigheid zou moeten beginnen bij de ouders. Ouders die hun kinderen naar de (voor)school brengen, kunnen bijvoorbeeld een cursus Nederlands volgen."*

Tot slot is er ook een aantal leerkrachten (3) die geen verschil zien in de taalvaardigheid van leerlingen die naar de voorschool zijn gegaan en die van de leerlingen die dat niet hebben

gedaan. Twaalf van de geïnterviewde leerkrachten vinden kinderen van 2½ jaar erg jong om naar school te laten gaan.

Tabel 8 De mening van docenten over ouderbetrokkenheid, percentages positieve antwoorden per onderwijssoort

		voortgezet		
		basisonderwijs	onderwijs	speciaal voortgezet onderwijs
		+	+	+
		%	%	%
1	Het is belangrijk voor de leerprestaties van kinderen dat de ouders per jaar 3 keer of vaker persoonlijk contact hebben met de leerkracht(en)	100%	94%	100%
2	Onze school organiseert voorlichtingsavonden over het onderwijs voor groepen ouders	100%	97%	100%
3	Er komen bij ons steeds meer ouders naar algemene voorlichtingsavonden	71%	54%	83%
4	Bij ons zijn er nooit klachten dat ouders geen contact kunnen krijgen als zij iemand van school willen spreken.	86%	87%	83%
5	Bij ons weten de ouders heel goed wat hun kinderen op de school allemaal doen	57%	63%	83%
6	Alle leraren van onze school zijn ervan overtuigd dat het eerste contact dat we met ouders hebben zeer goed moet zijn	71%	97%	100%
7	Alle leerkrachten stimuleren de leerlingen hoge prestaties bij taal en rekenen te behalen	86%	85%	100%
8	De school houdt rekening met de wensen van ouders	71%	68%	83%
9	De school vertelt de ouders precies hoe hun kinderen op school presteren	100%	97%	100%
10	De school geeft duidelijk aan hoe ouders hun kinderen verder kunnen helpen met taal en rekenen	86%	65%	50%

Uit de interviews komt naar voren dat scholen proberen ouders op verschillende manieren te betrekken bij het onderwijs, bijvoorbeeld door ouderraden, medezeggenschapsraden, kijkmiddagen of -avonden in de klas, themabijeenkomsten voor ouders. Scholen hebben een ouderconsulent en een ouderkamer waarin ouders elkaar kunnen ontmoeten. Daarnaast proberen de scholen zoveel mogelijk laagdrempelig te zijn, bijvoorbeeld door het voor ouders mogelijk te maken om ten alle tijden de school te bezoeken met vragen of klachten, of uit interesse.

Leerkrachten vinden het belangrijk om samen met de ouders te werken aan de ontwikkeling van leerlingen: *“Als de kinderen burgers moeten worden en een bijdrage moeten gaan leveren in de samenleving, is het belangrijk dat wij – zowel de leerkrachten als de ouders – aan de leerlingen laten zien dat wij ook een bijdrage leveren aan die samenleving. Daarnaast is het*

belangrijk dat de school en de ouders veel contact met elkaar hebben, zodat ze de begeleiding van de kinderen optimaal kunnen afstemmen. En last but not least: ouders weten andere dingen over de kinderen dan leerkrachten. De beste begeleiding is gebaseerd op informatie uit beide werelden."

Leerkrachten geven aan dat het lastig is om sommige ouders bij school te betrekken, ook als de school extra activiteiten biedt voor ouderbetrokkenheid. Sommige ouders zie je altijd; andere ouders zie je nooit, ook niet als een school extra activiteiten biedt voor ouders, zoals themabijeenkomsten en klasbezoeken. Leerkrachten hebben het idee dat niet alle ouders beseffen dat zij verantwoordelijk zijn voor hun eigen bijdrage en voor de voorbereiding van de bijdrage van hun kinderen in de samenleving. Sommige ouders hebben geen opleiding genoten en spreken slecht Nederlands, waardoor ze soms angstig zijn om te participeren op school en in de samenleving. Daarnaast zien leerkrachten dat sommige ouders vooral bezig zijn met 'overleven in de samenleving'. Deze ouders hebben zoveel problemen, dat zij geen tijd meer hebben voor de school van hun kinderen.

4.3 Leerlingen

Aan de leerlingen is een vragenlijst voorgelegd die op school werd ingevuld. Daarnaast is met 21 leerlingen een verdiepend interview gehouden. De leerlingen kwamen van verschillende scholen uit verschillende delen van de stad. Hieronder een tabel waarin de samenstelling is weergegeven.

	seks				Gemiddelde leeftijd
	meisje		jongen		
	n	%	n	%	
basisonderwijs	141	50%	140	50%	11
pro	132	54%	114	46%	14
vmbo bbl/kbl	19	41%	27	59%	13
vmbo g/tl	34	52%	31	48%	14
havo/vwo	36	57%	27	43%	16
Totaal j/m	362	52%	339	48%	totaal 701

Verdiepende interviews: 21 leerlingen (13 po-8 vo)

De stellingen die betrekking hebben op de doelstellingen van Beter Presteren worden voor het grootste deel ook door de leerlingen positief gewaardeerd. Tussen 84% en 90% van de leerlingen onderschrijven stellingen die direct te maken hebben met hogere prestaties, namelijk:

- Mijn ouders vinden het belangrijk dat ik goede cijfers haal (97%)
- Ik doe mijn best om goede cijfers te halen (94%)
- Als je het op school goed doet, krijg je later beter werk (93%)
- De leerkrachten doen hun best mij iets te leren (90%)
- De leerkrachten vinden het belangrijk dat ik goede cijfers haal (87%)
- De leerkrachten proberen je goed te helpen met het schoolwerk (84%)
- Vind je het belangrijk dat de gemeente Rotterdam zich samen met de scholen inzet voor hogere prestaties? (84%).

Uit de interviews blijkt dat alle leerlingen het belangrijk vinden om op school goed te presteren. “Onderwijs is heel belangrijk. Je wordt er slim van. Je moet slim zijn om later te kunnen werken. In sommige landen hebben ze geen onderwijs, en wij moeten blij zijn dat we het hebben”, vertelt een leerling tijdens een interview. Bijna alle leerlingen (20 van de 21) denken echter niet dat zij beter presteren naarmate zij langer naar school gaan. Ze zijn moe na een dag school en kunnen zich niet langer concentreren. Ze hebben hun vrije tijd tijdens schooldagen, weekenden en vakanties nodig om uit te rusten van school. Daarnaast vinden leerlingen het belangrijk dat zij voldoende tijd hebben voor hun hobby’s en om hun familie en vrienden te zien.

Leerlingen denken dat zij hun leerprestaties kunnen verbeteren door zelf goed op te letten tijdens de les en door hun best te doen. Daarnaast vinden ze het belangrijk dat leerkrachten goed kunnen uitleggen, en dat ze werken met goede methodes.

Tabel 9 De mening van leerlingen over de professionaliteit van leerkrachten, percentages positieve antwoorden per onderwijssoort

	bao	pro	vmbo b/kbl	vmbo g/tl	havo vwo
	%	%	%	%	%
De leerkrachten vinden het belangrijk dat ik goede cijfers haal	87%	88%	92%	91%	84%
De leerkrachten doen hun best mij iets te leren	92%	92%	93%	86%	78%
De leerkrachten controleren of ik iets geleerd heb	65%	51%	66%	62%	51%
De leerkrachten proberen je goed te helpen met het schoolwerk	88%	87%	73%	77%	71%

4.3.1 **Verwachting van de leerkracht**

Het beeld dat de leerlingen schetsen in de enquête wordt bevestigd tijdens de interviews. De leerlingen vertellen dat hun leerkracht vertelt wat zij gaan leren en wat hij van hen verwacht. “Mijn meester wil graag dat ik een goede toekomst tegemoet ga. Daarom wil hij dat ik mijn best doe en goede cijfers haal”, vertelt een leerling. Andere leerlingen vertellen dat hun leerkracht elke les het doel ervan vertelt en opschrijft op het bord.

4.3.2 **Begeleiding van de leerkracht**

De leerlingen vertellen dat de leerkracht met veel geduld uitleg geeft. Een leerling in de tweede klas van het voortgezet onderwijs vertelt: “Aan sommige (aan de meeste) leerkrachten merk ik dat zij het belangrijk vinden dat ik goede cijfers haal. Ze leggen bijvoorbeeld heel vaak dezelfde stof uit, net zolang totdat ik het snap.”

Een leerling uit het basisschool verwoordt het anders: “Mijn meester zegt altijd dat hij de antwoorden niet voorzegt. Als hij de antwoorden wel voorzegt, leer ik daar niks van. Hij helpt me als ik iets niet snap. Als ik het werk samen met hem maak, kan ik het wel.”

De leerlingen vinden een goede begeleiding van de leerkracht belangrijk. Een goede begeleiding zorgt er niet alleen voor dat leerlingen goede resultaten behalen, maar ook dat

de sfeer in de klas goed is en dat leerlingen meer gemotiveerd zijn. *“Goede begeleiding door de leerkracht motiveert mij om beter te worden.”* Leerlingen in het basisschool laten zich positiever uit over de sfeer in de klas dan leerlingen in het voortgezet onderwijs. Deze leerlingen zien grote verschillen tussen leerkrachten als het gaat om begeleiding van de leerlingen en sfeer in de klas.

4.3.3 **Feedback van de leerkracht**

De leerlingen zien dat de leerkrachten hun werk nakijken: als leerlingen werk hebben gemaakt, krijgen ze mondeling dan wel schriftelijk feedback van hun leerkracht. Leerlingen geven aan het prettig te vinden om feedback te krijgen, omdat ze dan weten of ze iets goed of fout hebben gedaan. *“Je leert van je fouten, dus moet je weten wat je fout hebt gedaan”,* aldus een leerling. Sommige leerlingen geven aan dat niet alleen feedback op taal en rekenen belangrijk is, maar ook feedback op gedrag. *“Sommige leerlingen gedragen zich slecht, en dan is het fijn als mijn juf daar iets van zegt. Het is gezelliger in de klas als iedereen normaal doet.”* Leerlingen vertellen dat zij geregeld toetsen of repetities hebben, waaraan de leerkracht en zijzelf kunnen zien of ze de leerstof beheersen.

Hoe het feitelijk gesteld is met de professionaliteit van leerkrachten en docenten kan in dit onderzoek niet worden vastgesteld, maar dat was ook niet de bedoeling. De bedoeling van het onderzoek was vooral de beleving van de professionaliteit in beeld te brengen. Als we op de mening van 700 leerlingen afgaan, mogen we vaststellen dat zij in elk geval de leerkracht of docent als een goede professional ervaren die hen helpt en waarin ze vertrouwen hebben. We kunnen concluderen dat professionaliteit belangrijk gevonden wordt.

Uit de interviews blijkt dat zowel leerkrachten, ouders als leerlingen een professionele cultuur waarderen. Bij ouders gaat het dan met name om de kennis en de vaardigheden van leerkrachten. Leerkrachten benoemen het functioneren in een team en professionele organisatie waarin gelet wordt op de leerresultaten van de leerlingen. Leerlingen vinden het belangrijk om goede begeleiding en feedback te krijgen van leerkrachten en om te weten wat hun leerkracht van hen verwacht.

4.3.4 **Beter worden op school door meer lestijd**

Meer lestijd tijdens schooldagen of in de vakantie is één van de maatregelen die scholen in kunnen zetten om betere opbrengsten op taal en rekenen te behalen.

Niet alle leerlingen waarderen de extra lestijd. De mening van de leerlingen die wel een extra inspanning willen leveren in de vorm van meer lestijd is dat zij dat liever doen in de vorm van een uurtje langer les per dag of per week, dan tijdens de vakantie. Een groot deel van de leerlingen ziet niets in meer lestijd of heeft er geen mening over.

Tabel 10 De mening van leerlingen over onderwijstijd, percentage positieve antwoorden per schoolsoort

lestijd	bao	pro	vmbo b/kbl	vmbo g/tl	havo vwo
	%	%	%	%	%
Ik wil best elke dag iets langer naar school als ik dan hogere cijfers haal	53%	31%	28%	27%	28%
Als ik in de vakantie ook naar school zou kunnen, zou ik het doen	18%	10%	9%	7%	9%
Als je langer naar school gaat, leer je meer	74%	57%	45%	62%	42%

De interviews bevestigen dit beeld. Leerlingen vinden het belangrijk om op school goed te presteren. *“Onderwijs is heel belangrijk. Je wordt er slim van. Je moet slim zijn om later te kunnen werken. In sommige landen hebben ze geen onderwijs, en wij moeten blij zijn dat we het hebben”*, vertelt een leerling tijdens een interview. Leerlingen denken echter niet dat zij beter presteren naarmate zij langer naar school gaan. Ze zijn moe na een dag op school en kunnen zich niet langer concentreren. Ze hebben hun vrije tijd tijdens schooldagen, weekenden en vakanties nodig om uit te rusten van school. Daarnaast vinden leerlingen het belangrijk dat zij voldoende tijd hebben voor hun hobby’s en om hun familie en vrienden te zien. Leerlingen denken dat zij hun leerprestaties kunnen verbeteren door goed op te letten tijdens de les en door hun best te doen. Daarnaast vinden ze het belangrijk dat leerkrachten goed kunnen uitleggen en dat ze met goede methodes werken.

In het basisonderwijs is er een kleine meerderheid voor lestijduitbreiding en dan vooral voor sport en bewegen. Niet iedereen is dus zonder meer voor vakantie- en weekendscholen. In het voortgezet onderwijs is die meerderheid er helemaal niet. In het bao vallen er weinig lessen uit, in het vo geregeld. Een ouder laat per telefoon weten dat zij het jammer vindt dat er zo sterk wordt ingezet op het verbeteren van taal en rekenen en zo weinig op de ontwikkeling van wereldoriëntatie en sociale vaardigheden.

4.3.5 **Goed onderwijs is belangrijk...**

Uit de interviews blijkt dat leerlingen veel belang hechten aan goed onderwijs. *“Goed onderwijs is belangrijk, want het bepaalt je toekomst”*, zeggen veel leerlingen. De leerlingen geven aan dat ze zich graag inzetten om goede resultaten te halen. De inzet van de leerlingen in het basisonderwijs lijkt iets groter dan die uit het voortgezet onderwijs. Een aantal leerlingen uit het praktijkonderwijs zijn niet zo gemotiveerd voor school omdat school hen te weinig leert, vinden zij. Deze leerlingen uit het tweede en derde jaar van het voortgezet onderwijs vertellen dat zij niet veel nieuwe dingen leren op school: zij hebben het meeste van de lesstof die zij nu aangeboden krijgen al geleerd op de basisschool.

... maar niet vanzelfsprekend in de vorm van extra lestijd

Hoewel leerlingen zich bewust zijn van een goede opleiding en de meeste leerlingen zich goed inzetten voor school, wil geen van hen langer naar school dan dat hij al doet. *“Ik ben gesloopt na zo’n dag”*, zegt een van de leerlingen. Ook veel andere leerlingen geven aan moe te zijn van school. Daarnaast willen leerlingen ook tijd kunnen besteden aan hobby’s, familie en vrienden. Door langere schooldagen, weekendscholen of vakantiescholen worden de

leerlingen hierin belemmerd. *“Als een kind in zijn vrije tijd wil leren, dan kan hij toch extra werk vragen aan zijn juf?”*, aldus de leerlingen.

Een enkel kind vindt de vakantieschool wel een goed idee, zolang dat geen verplichting is: *“Ik wil best naar een vakantieschool, maar dan wil ik zelf bepalen wanneer ik daar naar toe ga. Als ik bijvoorbeeld zin heb om een uurtje te rekenen, is het wel leuk als ik dan naar een vakantieschool kan gaan.”*

De uitkomst is opmerkelijk omdat we vanuit de KWP vakantieschoolonderzoeken (2011, 2012 en 2013) juist hebben geconstateerd dat veel leerlingen maar al te graag aan de vakantieschool willen deelnemen. De leerlingen geven in die onderzoeken aan dat zij de vakantieschool leuk vinden en blij zijn ‘wat te doen te hebben in de lange vakantie’.⁸

4.3.6 **Inhoud van de extra activiteiten**

Met name (Engelse) taal en ook rekenen vinden de leerlingen de belangrijkste vakken op school: *“taal heb je nodig om te kunnen praten, om opdrachten te kunnen maken en om te kunnen werken. Nederlands en Engels (als wereldtaal) zijn allebei belangrijke talen. Zonder talen kun je niks.”* Leerlingen zijn echter moe en ongeconcentreerd aan het einde van een schooldag. Daarom hebben ze geen behoefte meer aan extra taal- en rekenlessen, ondanks het belang dat zij aan deze vakken hechten.

Sommige leerlingen zijn bereid deel te nemen aan activiteiten op het gebied van sport, muziek of beroepskeuze, mits deze activiteiten zinvol en interessant zijn en niet kruisen met activiteiten die ze gepland hebben in hun vrije tijd. Activiteiten zijn interessant als het gaat over onderwerpen die je leuk vindt en als je iets te weten wilt komen over verschillende beroepen.

Lestijduitbreiding lijkt een voor de hand liggende maatregel als het gaat om het verbeteren van de prestaties. Uit dit onderzoek blijkt dat zowel ouders als docenten, leerkrachten en leerlingen daar niet zonder meer van overtuigd zijn. Het gaat hen vooral ook om wat er in de extra tijd gedaan wordt, ouders denken dat meer bewegen en sport een heilzame werking hebben. Leerkrachten zien het belang van creatieve vakken en een brede ontwikkeling waardoor kinderen zich beter in de samenleving staande kunnen houden.

De boodschap van zowel de leerlingen, de ouders als de leerkrachten is dat school en goede prestaties belangrijk zijn voor een goede toekomst, maar dat betere resultaten niet automatisch worden bereikt met extra lestijd voor de leerlingen. Daarnaast is het niet alleen belangrijk dat een school aandacht besteedt aan de ontwikkeling van taal en rekenen, maar ook aan de sociale ontwikkeling, aan sport- en creatieve activiteiten en aan activiteiten die de leerlingen voorbereiden op functioneren in de samenleving, zoals voorlichting over beroepen.

⁸ Tudjman, T, T.J.Brandsma & S. de la Rie (2011). *De Rotterdamse Vakantiescholen. Een quickscan onder 2 vakantiescholen*. Rotterdam: Kenniswerkplaats Rotterdams Talent
De la Rie, S., T. Tudjman & L. van den Bulk (2013). *Evaluatie vakantiescholen 2012*. Rotterdam: Kenniswerkplaats Rotterdams Talent
T. Tudjman, L. van den Bulk & D.E.J. van Schelven (verwacht). *Kwaliteit en effect van vier Rotterdamse vakantiescholen*. Rotterdam: Kenniswerkplaats Rotterdams Talent

4.3.7 Ouderbetrokkenheid

Bijna alle leerlingen geven aan dat hun ouders het belangrijk vinden als ze goede cijfers halen.

Tabel 11 De mening van leerlingen over ouderbetrokkenheid, percentages positieve antwoorden per onderwijssoort

ouderparticipatie	bao	pro	vmbo b/kbl	vmbo g/tl	havo vwo
	%	%	%	%	%
Mijn ouders vinden het belangrijk dat ik goede cijfers haal	95%	98%	98%	100%	95%
Als er een ouderavond op school is, gaan mijn ouders of gaat één van mijn ouders er altijd heen	54%	76%	72%	71%	79%
Mijn ouders helpen wel eens mee op school	51%	31%	29%	34%	40%
Ik praat vaak met mijn ouders over school	80%	69%	66%	57%	54%

4.3.8 Praten over school

De meeste leerlingen geven aan dat zij het leuk vinden om met hun ouders over school te praten. Ze vertellen wat ze die dag op school gedaan hebben, en welke resultaten ze hebben behaald. Een enkele leerling geeft aan daar geen zin in te hebben: *“Ik ben al de hele dag bezig met school, en dan moet ik er het thuis ook nog over hebben?”* Dit betreft de leerlingen uit het voortgezet onderwijs die hebben aangegeven dat ze weinig leren op school.

De leerlingen vertellen dat hun ouders school belangrijk vinden. De leerlingen horen bijvoorbeeld van hun ouders dat ze graag willen dat zij goede cijfers halen, zodat ze later een goede baan kunnen krijgen. Sommige leerlingen krijgen bij het huiswerk maken hulp van hun ouders. *“Mijn moeder kan me niet goed helpen met mijn huiswerk omdat ze niet goed kan lezen”,* vertelt een leerling. *“Maar dat vindt ik niet zo erg, want er zijn anderen die mij wel kunnen helpen. Ik vind het leuk om aan mijn moeder te vertellen wat we op school hebben gedaan en wat ik geleerd heb.”*

Leerlingen vertellen dat hun ouders regelmatig op school komen, bijvoorbeeld tijdens ouderavonden of om een kijkje in de klas te nemen. Dit is met name het geval bij ouders van leerlingen op de basisschool; ouders van de leerlingen in het voortgezet onderwijs komen minder vaak op school, volgens de leerlingen.

4.4 Samenvatting

4.4.1 Professionele school

Goed onderwijs en goede leerkrachten voor de klas vinden alle respondenten vanzelfsprekend belangrijk. Er zijn in de enquête en interviews vragen gesteld over de beleving van de professionaliteit van leerkrachten en docenten. De meeste ouders (variërend over de verschillende onderwijssoorten tussen 64% en 79%) zijn van mening dat de leerkracht of docent de leerling stimuleert om hoge prestaties te behalen bij taal en rekenen. Zij geven een ruime voldoende op de vraag naar de kwaliteit van de leerkrachten en

docenten. Tussen 74% en 83% geeft een positief antwoord op de vraag of zij de leerkrachten/docenten op de school van hun kind goed vinden.

De leerkrachten/docenten zijn over het algemeen positief over het professionele klimaat op hun school en over hun eigen professionalisering, al zouden ze er liever wel iets meer tijd voor willen hebben. De meeste leerlingen voelen zich gesteund en gestimuleerd door hun leerkracht of docent blijkt uit de enquête en de interviews.

4.4.2 **Ouderbetrokkenheid**

Ook met de ouderbetrokkenheid lijkt het wel goed te zitten op de Rotterdamse scholen. Al lijkt de werkelijkheid anders, de intentie van de ouders en de scholen die uit de enquête en interviews naar voren komt is positief: men is zich bewust van het belang van ouderbetrokkenheid. Wellicht dat er sprake is van een mismatch tussen wat ouders nodig hebben en wat scholen aanbieden. De ouders reageren meestal positief op de stellingen over ouderbetrokkenheid. De scholen doen het wat dit betreft dus goed volgens de ouders. In het voortgezet onderwijs is dat een klein beetje minder dan in het basisonderwijs. Eén stelling wordt in het vo duidelijk minder positief beantwoord: *“De school overlegt met ons hoe we thuis onze kinderen verder kunnen helpen met taal en rekenen.”* En in het verlengde daarvan: *“Ik merk dat de school aandacht heeft voor wat ik als ouder doe om de ontwikkeling van mijn kinderen thuis te stimuleren.”*

Wat betreft de uitkomsten uit de leerkrachten- en docentenenquête zien we eenzelfde rooskleurig beeld. Alle scholen vinden ouderbetrokkenheid erg belangrijk en zien dat ouders ook inderdaad steeds meer betrokken zijn bij de school, maar tijdens de interviews blijkt toch wel dat het ook moeilijk is om alle ouders bij de school te betrekken. Als reden wordt opgegeven dat mensen soms te onzeker zijn om op school mee te doen of ouders zijn bezig met ‘te overleven’, soms ontbreekt het hen aan tijd. Mogelijk speelt hierbij een rol dat minder betrokken ouders en leerkrachten/docenten de vragenlijst niet hebben ingevuld. De leerlingen geven duidelijk aan dat zij het heel belangrijk vinden dat hun ouders betrokken zijn bij de school. Leerlingen vertellen dat hun ouders regelmatig op school komen, bijvoorbeeld tijdens ouderavonden of om een kijkje in de klas te nemen. Dit is met name het geval bij ouders van leerlingen op de basisschool; ouders van de leerlingen in het voortgezet onderwijs komen minder vaak op school volgens de leerlingen.

4.4.3 **Overeenkomst meningen tussen ouders, leerkrachten/docenten en leerlingen**

Als we de drie doelgroepen met elkaar vergelijken zien we dat er duidelijk overeenstemming is. Zowel ouders als leerkrachten, docenten en leerlingen staan achter de doelstellingen en actiepunten van Beter Presteren, maar voor de verbetering van het onderwijs zien zij de uitbreiding van lestijd als minder effectief dan versterken van de professionalisering en het vergroten van de ouderbetrokkenheid. De leerkrachten en docenten zijn hier het meest positief over; 70% van de respondenten vindt het een goede zaak. Uit de interviews blijkt dat bij alle doelgroepen de mening heerst dat de inhoud en de kwaliteit van het onderwijs en de leerkrachten meer bepalend is voor de leerresultaten van de leerlingen dan de lestijd. Daarnaast geven de leerlingen aan dat zij zelf graag hoge cijfers halen door zich in te zetten voor school. Ouders en leerkrachten benoemen het belang van ouderbetrokkenheid en gedeelde verantwoordelijkheid: leerlingen weten dan dat zowel hun ouders als leerkrachten het belangrijk vinden dat zij op school goed presteren.

Bijlage 1 Beschrijving enquête en interviews

Het kwantitatieve onderzoek bestaat uit een enquête in de vorm van een digitale vragenlijst onder ouders, leerkrachten po en docenten vo, met een aparte versie voor studenten en docenten van het mbo. Voor de leerlingen is gebruik gemaakt van een vragenlijst op papier die in de klas kon worden ingevuld. De vragenlijst is uitgevoerd in verschillende versies (zie bijlagen), maar hebben globaal dezelfde inhoud. De vragen werden als stellingen geformuleerd. De stellingen zijn gebaseerd op de onderwerpen die als actiepunten gezien worden bij Beter Presteren: ouderbetrokkenheid, professionalisering van leerkrachten/docenten en meer lestijd.

Voor de mbo-studenten en -docenten is een afwijkende versie van de digitale vragenlijst gemaakt. Deze was, op verzoek van vertegenwoordigers van het mbo, hoofdzakelijk gericht op het deelnemen aan de zomerschool. Het mbo verschilt dusdanig van het po en vo, qua inhoud, vorm en populatie, dat de inhoud van de vragenlijst te weinig herkenbaar was. Helaas is deze vragenlijst slechts door een zeer beperkt aantal studenten en slechts één docent ingevuld.

Werving

De werving van respondenten voor de vragenlijsten verliep in eerste instantie via een brief aan de scholen en een nieuwsbrief van Beter Presteren. De scholen konden daarbij aangeven voor welke doelgroep zij bereid waren de links naar de vragenlijst door te geven of voor welk aantal leerlingen zij een papieren vragenlijst wilden ontvangen. Van de 25 scholen die positief op de oproep reageerden hebben 20 scholen daadwerkelijk meegewerkt. Voor het werven van de leerlingen heeft deze aanpak goed gewerkt: 701 leerlingen hebben de vragenlijst ingevuld. Voor leerkrachten en docenten werkte dit redelijk goed, met 85 respondenten en merendeels vo-docenten. Voor de oudervragenlijst leverde de werving via de scholen nauwelijks respondenten op. Vervolgens is alsnog een brief naar 1.000 Rotterdamse ouders/verzorgers gegaan, een steekproef uit de gemeentelijke administratie, met het verzoek om de digitale vragenlijst in te vullen. Hierdoor is toch nog een redelijk aantal ouders bereikt (182). Bij het mbo was er geen bereidheid om de link naar de vragenlijsten door te geven aan studenten en docenten: men vond de inhoud niet passen bij het mbo en men zag te weinig een relatie tussen mbo en Beter Presteren, behalve wat betreft de vakantieschool.

Bij het benaderen van de scholen is rekening gehouden met al lopende of recent uitgevoerde onderzoeken, de scholen die daarbij betrokken waren zijn nu niet benaderd om overbelasting te voorkomen.

Naast het kwantitatieve onderzoek onder een relatief grote groep ouders en docenten is ook een aantal diepte-interviews gehouden met ouders, leerlingen, leerkrachten en docenten.

Respondenten vragenlijsten

Er zijn drie enquêtes verspreid (daarnaast nog twee apart voor het mbo), namelijk onder:

- 1 docenten in (speciaal) basis- en voortgezet onderwijs;
- 2 ouders van leerlingen in (speciaal) basis- en voortgezet onderwijs;
- 3 leerlingen in (speciaal) basis- en voortgezet onderwijs.

Hieronder worden de kenmerken van de verschillende groepen respondenten beschreven.

De ouders

Er zijn nagenoeg evenveel ouders met leerlingen in het voortgezet onderwijs als in het basisonderwijs (beide 41% van het totale aantal ouders). Meer dan de helft (62%) van de ouders woont in deelgemeente Prins Alexander (tabel 12).

Tabel 12 Ouders naar deelgemeente en onderwijssoort

	basis-onderwijs		speciaal (basis)-onderwijs		voortgezet onderwijs:		voortgezet speciaal onderwijs		middelbaar beroeps-onderwijs		totaal	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Charlois	7	9%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	7	4%
Delfshaven	3	4%	0	0%	1	1%	0	0%	0	0%	4	2%
Feijenoord	6	8%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	6	3%
Hillegersberg-Schiebroek	9	12%	0	0%	2	3%	1	4%	0	0%	12	7%
Hoek van Holland	1	1%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	1	1%
Hoogvliet	5	7%	1	17%	1	1%	0	0%	0	0%	7	4%
IJsselmonde	4	5%	0	0%	1	1%	0	0%	0	0%	5	3%
Kralingen-Crooswijk	4	5%	0	0%	3	4%	0	0%	0	0%	7	4%
Noord	7	9%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	7	4%
Overschie	3	4%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	3	2%
Pernis	1	1%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	1	1%
Prins Alexander	19	25%	5	83%	65	87%	22	92%	1	100	112	62%
Rotterdam Centrum	5	7%	0	0%	1	1%	1	4%	0	0%	7	4%
Rozenburg	2	3%	0	0%	1	1%	0	0%	0	0%	3	2%
totaal	76	41%	6	3%	75	41%	24	13%	1	1%	182	

Bij de analyses is het aantal onderwijssoorten teruggebracht tot drie: basisonderwijs, voortgezet onderwijs en overige.

De leerkrachten/docenten

Meer dan driekwart van de respondenten geeft les in het voortgezet onderwijs, 8% is basisschoolleerkracht en 7% docent in het voortgezet speciaal onderwijs.

Een vijfde deel geeft les in Charlois en iets meer dan een kwart in Hoogvliet en in Prins Alexander. De andere deelgemeenten zijn door een gering aantal docenten vertegenwoordigd. Van het mbo heeft slechts één docent de vragenlijst ingevuld en is omwille van de overzichtelijkheid bij de analyses buiten beschouwing gelaten (Tabel 13).

Tabel 13 Respondenten naar onderwijssoort en deelgemeente

Deelgemeenten	Basisonderwijs		voortgezet onderwijs		speciaal voortgezet onderwijs		middelbaar beroeps-onderwijs		totaal	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
	Charlois	0	0%	18	25%	0	0%	0	0%	18
Feijenoord	1	14%	1	1%	0	0%	0	0%	2	2%
Hoogvliet	3	43%	20	28%	0	0%	0	0%	23	27%
IJsselmonde	0	0%	6	8%	0	0%	1	100%	7	8%
Kralingen-Crooswijk	1	14%	2	3%	0	0%	0	0%	3	4%
Noord	1	14%	5	7%	0	0%	0	0%	6	7%
Prins Alexander	0	0%	17	24%	6	100%	0	0%	23	27%
Rotterdam Centrum	1	14%	2	3%	0	0%	0	0%	3	4%
totaal	7	8%	71	77%	6	7%	1	1%	84	100%

De respondenten staan gemiddeld 17 jaar voor de klas, de basisschoolleerkrachten hebben meer ervaring dan de anderen.

	Hoeveel jaren geeft u al onderwijs in Rotterdam?				Hoeveel jaren geeft u al onderwijs?			
	P25	m	P75	n	P25	m	P75	n
	basisonderwijs	6	17	25	7	6	22	30
voortgezet onderwijs	7	14	19	71	9	16	24	71
speciaal voortgezet onderwijs	7	15	25	6	7	16	25	6
middelbaar beroepsonderwijs	8	8	8	1	8	8	8	1
totaal	7	14	20	92	9	17	25	92

De leerlingen

De meeste leerlingen gaan naar het basisonderwijs (40%) en het praktijkonderwijs (35%). De basisschoolleerlingen zitten in de hoogste groepen. In totaal hebben 701 leerlingen de vragenlijst ingevuld (tabel 14).

Tabel 14 Leerlingen naar onderwijssoort, sekse en leeftijd

	sekse				leeftijd		
	meisje		jongen		P25	M	P75
	n	%	n	%			
basisonderwijs	141	50%	140	50%	10	11	12
pro	132	54%	114	46%	13	14	15
vmbo bbl/kbl	19	41%	27	59%	12	13	13
vmbo g/tl	34	52%	31	48%	13	14	15
havo/vwo	36	57%	27	43%	15	16	16
totaal	362	52%	339	48%			

Kwalitatief diepteonderzoek

De werving voor de interviews is eveneens via de scholen verlopen. Veel scholen gaven aan dat zij graag geïnterviewd zouden willen worden over Beter Presteren. Helaas was de periode waarin de interviews gehouden werden wat lastig voor de scholen, want net voor of net na de zomervakantie is er weinig gelegenheid voor extra activiteiten op school. De interviews zijn gehouden op zes scholen, waarvan vier basisscholen en twee scholen voor voortgezet onderwijs. We hebben gesproken met leerkrachten, leerlingen en ouders van de school. Omdat veel ouders van leerlingen in het voortgezet onderwijs werken, zijn daar in vergelijking met de basisonderwijs minder interviews met ouders gehouden.

Tabel 15

	Leerkrachten	Leerlingen	Ouders
Basisscholen (4)	10	13	12
Voortgezet onderwijs (2)	7	8	4
Totaal	17	21	16

Tijdens de interviews is dieper ingegaan op dezelfde vragen als die gesteld zijn in het kwantitatieve deel van het onderzoek, maar bij de vraagstelling werden open vragen gesteld. De geïnterviewden konden daardoor zelf aangeven wat zij belangrijk vonden om te vertellen over een bepaald onderwerp, zonder dat een bepaalde richting werd aangegeven. Voor de interviews is een leidraad ontwikkeld.

Naast het stellen van de open vragen is bij de interviews ingegaan op de resultaten uit de enquête, zodat kon worden doorgevraagd op deze uitkomsten. De bedoeling was om daarmee meer inzicht te krijgen in de achterliggende redenen en motieven bij bepaalde meningen. Tevens is dit een onderzoeksmethode waarmee de uitkomsten van de enquête en interviews wederzijds worden gevalideerd.

Bijlage 2

Quickscan Rotterdams en landelijke onderzoeksrapporten voor het bondige rapport
Waarderingsonderzoek

Ouderbetrokkenheid

Binnen de gemeente Rotterdam is het accent gelegd op onderwijsondersteunend gedrag. Daaronder vallen de volgende activiteiten:

- Thuis met het kind praten over school (en schoolkeuzes);
- Hoge en realistische verwachtingen hebben over het schoolsucces en de schoolloopbaan van het kind;
- Aandacht hebben voor het ontwikkelen van de interesses van het kind;
- Leermogelijkheden thuis vergroten;
- Een bemoedigende houding naar en een goede relatie met het kind hebben;
- Communiceren en samenwerken met school over de schoolloopbaan van hun kind.

Doorgaans zijn de meeste ouders in Rotterdam, ongeacht hun achtergrond, zeer betrokken bij de schoolloopbaan van hun kind. Rotterdamse scholen nemen het thema ouderbetrokkenheid doorgaans serieus en hebben geïnvesteerd in contacten met ouders. Rotterdamse scholen voeren vaker persoonlijke kennismakingsgesprekken (of startgesprekken) met ouders dan elders. Daarnaast gaan leraren in het basisonderwijs in Rotterdam vaker op huisbezoek dan in de rest van Nederland. In Rotterdam is sprake van een goede balans tussen visie en doen. Mogelijk zijn Rotterdamse ouders daarom ook positiever over de contacten met school dan ouders in de rest van het land. De afstand tussen ouders en scholen is doorgaans groter bij het voortgezet onderwijs en het (v)mbo dan bij het basisonderwijs.

Landelijk gezien oordeelt de Onderwijsraad (2010)⁹ dat er goede visies ter bevordering van ouderbetrokkenheid op scholen zijn, maar dat van werkelijk partnerschap nog geen sprake is.

Waardering over het onderwijs

In het Opinieonderzoek Onderwijs 2010 (ministerie van OCW) komt naar voren dat ouders de kwaliteit van de basisschool van hun kind beoordelen met een 7,5. Voor het voortgezet onderwijs is dit een 7,3. Uit datzelfde onderzoek komt naar voren dat leerkrachten in het po met een 7,7 door ouders worden beoordeeld, voor het vo is dat een 7,1. Al deze rapportcijfers zijn de afgelopen tien jaar redelijk stabiel gebleken.

Meer Leertijd

Verschillende onderzoekers (w.o. Schooten, 2011; Taylor & Rohrer, 2010; Mayfield & Chase, 2002; Kornell & Bjork, 2008; Kang, McDermott & Roediger, 2007; Roediger & Karpicke, 2006b, beschreven in een literatuurstudie van de Kenniswerkplaats Rotterdams Talent (KWP)¹⁰ pleiten voor pleiten voor *meer leertijd* besteed aan hoe toegepaste kennis en

⁹ Onderwijsraad (2010). *Ouders als partners. Versterking van relaties met en tussen ouders op school*. Onderwijsraad: Den Haag.

¹⁰ Schooten, E. van (2011). Het stimuleren van taalvaardigheid. In: Gelderen, A. van & Schooten, E. van, (2011). *Taalonderwijs; een kwestie van ontkavelen*. Rotterdam: Rotterdam University Press, pp13-43.

Taylor, K., & Rohrer, D. (2010). The effect of interleaved practice. *Applied Cognitive Psychology*. 24: 837-848

aangeleerde vaardigheden (door herhaling steeds beter presteren) gebruikt kan worden in contexten, ook wel de inhoudsgerichte benadering genoemd.

Daarnaast blijkt uit onderzoek van de KWP dat retrieval (oproepen van informatie uit het lange termijn geheugen), spacing (het uitsmeren van de lessen door de tijd) en interleaving (niet bloksgewijs maar wisselend aanbieden van verschillende onderwerpen) de leerwinst vergroten.

In 2012 heeft de KWP een onderzoek uitgevoerd naar leertijduitbreiding¹¹. In dit onderzoek is gekeken naar 255 subsidieaanvragen over leertijduitbreiding op Rotterdamse scholen in het primair en voortgezet onderwijs. De scholen beogen betere taal- en rekenresultaten te behalen en kiezen daarbij ook steeds meer voor een bredere talentontwikkeling en werken aan sociale competenties in de extra leertijd.

Mayfield, K. H., & Chase, P. N. (2002). The effects of cumulative practice on mathematics problem solving. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 35, 105–123.

Kornell, N., & Bjork, R. A. (2008). Optimizing self-regulated study: The benefits and costs of dropping flashcards. *Memory*, 16, 125–136.

Kang, S. H. K., McDermott, K. B., & Roediger, H. L. (2007). Test format and corrective feedback modulate the effect of testing on memory retention. *European Journal of Cognitive Psychology*, 19, 528–558.

Roediger, H. L., & Karpicke, J. D. (2006b). The power of testing memory: Basic research and implications for educational practice. *Perspectives on Psychological Science*, 1, 181–210

¹¹ Seidler, Y., M.A. Heerema en T. Tudjman (2012). *Meer leertijd op Rotterdamse scholen. Een analyse van 255 subsidieaanvragen*. Rotterdam: KWP Rotterdams Talent.

Bijlage 3

Enquête respons mbo- leerlingen vakantieschool

De resultaten van de mbo-studenten zijn niet meegenomen in de weergave van de overige resultaten. De respons was dermate laag dat dit niet in evenwicht is met de overige uitkomsten. De vragenlijst is voorgelegd aan studenten die meededen met de vakantieschool, het is dus een gemotiveerde groep. Conclusie naar aanleiding van de enquête onder mbo-studenten is dat de studenten tevreden zijn over het onderwijs en over hun docenten en dat zij het belangrijk vinden om zich optimaal in te zetten.

Tabel 16 MBO studenten

		Ben je een...	
		man	vrouw
		Count	Count
Welke opleiding volg je?	Techniek	0	0
	Albeda		
	Zorg & Welzijn	2	15
	Economie	0	1
Zadkine	Administratie, Secretarieel & Commercieel	0	1
	Ambacht, Laboratorium & Optiek	0	0
	Bouw & Infra	0	0
	Gezondheid	0	1
	Handel & Uiterlijke verzorging	0	0
	Horeca, Toerisme & Facilitaire Dienstverlening	0	1
	Installatie & Koudetechniek	0	0
	Metaal, Elektro, Werktuigbouw & Mechatronica	0	0
	Mobiliteit	0	0
	Procestechniek & Maintenance	0	0
	Veiligheid, Logistiek & ICT	0	0
	Welzijn & Sport	0	0

Tabel 17 Uitkomsten enquête MBO studenten vakantieschool

				Geen
	+	+/-	-	antwoord
	%	%	%	%
1. Vind je het belangrijk dat de gemeente Rotterdam zich samen met de Rotterdamse scholen inzet voor betere onderwijsprestaties van Rotterdamse studenten?	90%	10%	0%	0%
2. Tijdens mijn opleiding zijn taal en rekenen belangrijk	85%	15%	0%	0%
3. Tijdens de opleiding wordt er veel aandacht aan taal besteed	85%	15%	0%	0%
4. Tijdens de opleiding wordt er veel aandacht aan rekenen besteed	80%	15%	0%	5%
5. De docenten doen hun best om mij iets te leren	100%	0%	0%	0%
6. De docenten controleren of ik voldoende geleerd heb	90%	10%	0%	0%
7. De docenten vinden het belangrijk dat ik goede prestaties lever	100%	0%	0%	0%
8. De docenten proberen je goed te helpen met het schoolwerk	95%	5%	0%	0%
9. Ik doe mijn best om goede prestaties te behalen	100%	0%	0%	0%
10. Mijn ouders vinden het belangrijk dat ik goed presteer	80%	0%	0%	20%
11. Ik voel me door mijn ouders gesteund in mijn opleiding	85%	0%	0%	15%
12. Mijn ouders weten wat ik tijdens mijn opleiding leer en wat ik moet doen	70%	15%	0%	15%
13. Mijn ouders hebben een goed beeld van de opleiding die ik volg en van het beroep waarvoor ik word opgeleid	80%	5%	0%	15%
14. Mijn ouders worden goed geïnformeerd door de opleiding	60%	20%	0%	20%
15. Ik praat vaak met mijn ouders over mijn opleiding	70%	15%	0%	15%
16. Als ik in de vakantie ook onderwijs zou kunnen volgen, zou ik het doen	50%	30%	0%	20%
17. Als je het op je opleiding goed doet, krijg je later beter werk	90%	5%	0%	5%
18. Als wij meer uren zouden hebben, zouden we meer leren	35%	50%	0%	15%
19. Tijdens een vakantieschool zijn rekenen en taal het belangrijkste	85%	10%	0%	5%
20. Ik heb veel aan de vakantieschool gehad	75%	20%	0%	5%
21. Als je tijdens de vakantie naar school gaat, haal je het volgende jaar betere onderwijsresultaten	80%	15%	0%	5%
22. Ik heb vooral gewerkt aan taal	35%	15%	0%	50%
23. Ik heb vooral gewerkt aan rekenen en/of wiskunde	70%	15%	0%	15%
24. Ik heb vooral deelgenomen aan sport, kunst en cultuur	5%	30%	0%	65%
25. Ik heb daarnaast andere dingen geleerd die ik in mijn opleiding kan gebruiken, zoals ...	15%	15%	0%	70%